

BADANIA

EKSPERTYZY

REKOMENDACJE

AGNIESZKA ŁADA

Współpraca: JACEK KUCHARCZYK, GABRIELLE SCHÖLER

BAROMETR
POLSKA – NIEMCY 2016
POLACY I NIEMCY O SOBIE
NAWZAJEM 25 LAT
PO PODPISANIU TRAKTATU
O DOBRYM SĄSIEDZTWIE
I PRZYJAZNEJ WSPÓŁPRACY

AGNIESZKA ŁADA

BAROMETR
POLSKA – NIEMCY 2016
POLACY I NIEMCY O SOBIE
NAWZAJEM 25 LAT
PO PODPISANIU TRAKTATU
O DOBRYM SĄSIEDZTWIE
I PRZYJAZNEJ WSPÓŁPRACY

Publikacja powstała w ramach współpracy Instytutu Spraw Publicznych, Fundacji Bertelsmanna i Fundacji Konrada Adenauera.

INSTYTUT SPRAW
PUBLICZNYCH

| BertelsmannStiftung

„Barometr Polska-Niemcy” jest projektem, który ma na celu regularne badanie oraz przedstawianie opinii Polaków i Niemców na temat stosunków polsko-niemieckich i wyzwań, jakie stoją przed obydwoma krajami.

Badanie zostało przeprowadzone:

- w Polsce na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych i Fundacji Konrada Adenauera w Polsce przez GfK Polonia w dniach 8–13 kwietnia 2016 roku na próbie 1000 Polaków w wieku od 15 lat,
- w Niemczech na zlecenie Fundacji Bertelsmanna i Instytutu Spraw Publicznych przez TNS EMNID w dniach 1–9 kwietnia 2016 roku na próbie 1070 Niemców w wieku od 14 lat.

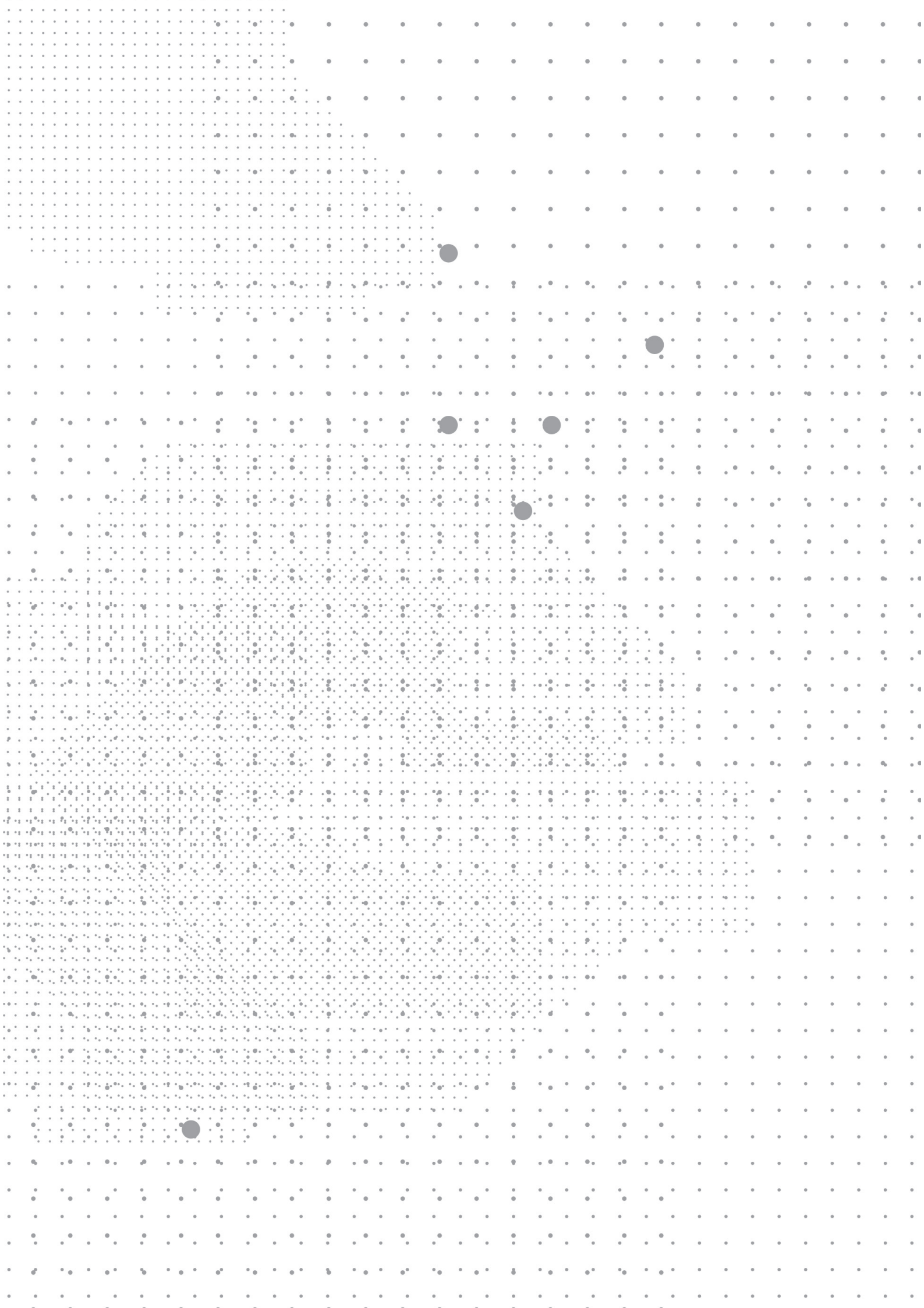
TNS Emnid

Analiza statystyczna: Yuriy Taran

Redakcja językowa: Bez błędu. Magdalena Otlewska

Copyrights: Instytut Spraw Publicznych / Fundacja Bertelsmanna 2016

ISBN: 978-83-7689-203-0

1. Skojarzenia

Skojarzenia Polaków z Niemcami można podzielić na **trzy główne grupy, obejmujące** po około 1/5 skojarzeń – i kilka mniej licznych kategorii. Polacy kojarzą Niemcy jako **sąsiedni kraj, z wojną oraz z dobrobytem**. Poza tym wymieniają skojarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, łaodem i rynkiem pracy oraz turystyką i kulturą.

Wśród skojarzeń politycznych zdecydowanie wyróżnia się wskazywanie na **Angelę Merkel** (3,5% wszystkich skojarzeń) oraz kwestie związane z **kryzysem uchodźczym** (2%). Wśród skojarzeń konkretnych miejsc w Niemczech pojedyncze wskazania padają na **Berlin i Bawarię**. Wyróżnia się grupa skojarzeń z **piłką nożną** (2%).

Tradycyjnie w wielu skojarzeniach wskazuje Niemcy jako rozwinięty kraj o silnej gospodarce, dobrej organizacji, w którym są miejsca pracy.

Grupa skojarzeń	Skojarzenia
kraj 2013 – 20% 2016 – 22%	– sąsiad, sąsiedni kraj, zachodni sąsiad – kraj, państwo – naród – Zachód
historia 2013 – 25% 2016 – 21%	wojna, II wojna światowa, Hitler, obozy koncentracyjne, faszyzm, nazizm, okupacja, Żydzi
kraj dobrobytu 2013 – 20% 2016 – 19%	(dobre) samochody, Volkswagen, Mercedes, Audi, autostrady bogactwo, bogaty kraj, (dobra, silna) gospodarka, dobrobyt, (dobra, wysoka) jakość, (dobre, lepsze, wysokie) zarobki, potęga (gospodarcza), wysoki poziom życia, lepsze życie, rozwój, technologia
polityka i wzajemne stosunki 2013 – 5% 2016 – 12%	– Angela Merkel – uchodźcy, imigranci, problemy z imigrantami – Unia Europejska, członek UE (ważny, dominujący, silny) – euro – mur, obalenie muru, NRD – partner, sojusznicy, stosunki polsko-niemieckie – wróg, pogarda Polakami
kraj ładu i porządku 2013 – 12% 2016 – 7%	porządek, solidność, pracowitość, dyscyplina, dokładność, czystość, dobra organizacja, gospodarność, punktualność
rynek pracy 2013 – 6% 2016 – 7%	praca (dla Polaków, za granicą, dobra, sezonowa), wyjazd do pracy

Tabela 1.
Skojarzenia Polaków
z Niemcami – odpowiedzi
z lat 2013 i 2016

turystyka, kultura 2013 – 6% 2016 – 7%	– piłka nożna, Bayern Monachium, Lewandowski, Borussia Dortmund, Bundesliga – piwo, kiełbasa, Oktoberfest – Berlin, Bawaria, – język – kultura, literatura, luteranizm
cechy 2013 – 2% 2016 – 3%	– aroganccy, cwaniacy, nieprzyjemni, nieuczciwi, kombinatorzy, chamstwo, – nowocześni tolerancyjni, mili – brzydkie kobiety
inne 2013 – 4% 2016 – 2%	

Każdy ankietowany mógł podać do trzech skojarzeń. Tabela przedstawia odsetek danej grupy skojarzeń spośród wszystkich wymienionych skojarzeń.

Pytanie: Co przychodzi Panu(i) na myśl, gdy słyszy Pan(i) słowo „Niemcy”? Proszę wymienić maksymalnie trzy skojarzenia.

Niemcy wymieniają przede wszystkim skojarzenia związane z Polską jako krajem, gdzie spędza się urlop. Kategorie skojarzeń związane po prostu z krajem i polityką stanowią dwie kolejne znaczne grupy. Niemcom kojarzy się Polska także z nieporządkiem, w tym z przestępczością, oraz z rynkiem pracy.

Wśród skojarzeń związanych z polityką znaczną grupę stanowią te negatywnie opisujące obecne rządy w Polsce (9%).

Wśród skojarzeń nawiązujących do podejmowania przez Polaków pracy w Niemczech występują zarówno pozytywne (dobrzy pracownicy) jak i negatywne (praca na czarno), jest jednak wiele skojarzeń neutralnych.

Co dziesiąte skojarzenie dotyczy przestępczości Polaków (11%).

Do miejsc wymienianych przez Niemców należą zarówno duże miasta: Warszawa, Kraków, Gdańsk, Wrocław, jak i regiony: Mazury, Śląsk, Karkonosze.

Skojarzenia z historią II wojny światowej stanowią jedynie 2% wszystkich skojarzeń.

Alkohol stanowi 3% skojarzeń Niemców z Polską i Polakami.

Pośród wszystkich skojarzeń, jakie wymienili Niemcy, nie padło określenie „polnische Wirtschaft”.

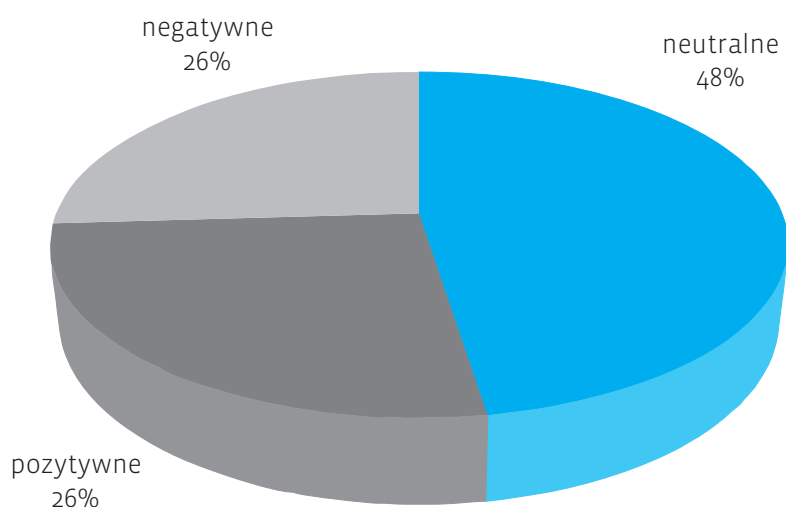
Grupa skojarzeń	Skojarzenia
turystyka, kultura 23%	<ul style="list-style-type: none"> – tani urlop, kraj urlopowy, uzdrowiska – ładna przyroda, okolica, krajobraz; piękny kraj, piękne miejscowości – obcy język, obca kultura – Warszawa, Śląsk, Gdańsk, Wrocław, Mazury, Kraków, Karkonosze, kraj nad Morzem Bałtyckim, Morze Bałtyckie – papież, przedostatni papież, pobożni ludzie, katolicy – alkohol, wódka, (dobre) jedzenie
kraj 16%	<ul style="list-style-type: none"> – kraj sąsiedni, sąsiedzi (dobrzy, nasi), duży kraj – Unia Europejska, kraj UE – granica, granice otwarte – kraj Polska – Polacy, naród
polityka i wzajemne stosunki 15%	<ul style="list-style-type: none"> – zła polityka, rząd, cieszy się złą sławą, nie lubię, nie ma wolności prasy, mediów, UE nieprzyjacielski, problematyczny kraj, ksenofobiczny, ma poglądy prawicowe – polityka azylowa, nie przyjmują żadnych uchodźców – nowy rząd – linia Odra–Nysa, Solidarność, Lech Wałęsa, blok wschodni, państwo bloku wschodniego, Europa Wschodnia
kraj nieładu i nieporządku 11%	<ul style="list-style-type: none"> – kradzież samochodu, szmugiel samochodu, kradzież, złodzieje, przestępczość, korupcja, szmugiel – dręczyciele zwierząt – nieporządek
rynek pracy 9%	<ul style="list-style-type: none"> – bezrobocie, kraj z taną robocizną i niskimi kosztami produkcji, wielu pracuje w Niemczech, robotnicy sezonowi, pomocnicy przy żniwach, tani pracownik, tania siła robocza, pielęgniarki, praca na czarno, dobrzy robotnicy, dobrzy rzemieślnicy, wielu mieszka w Niemczech, dużo imigrantów, przesiedleńcy
kraj dobrobytu–biedy 7%	<ul style="list-style-type: none"> – bieda, biedny kraj, biedni, zła sytuacja gospodarcza, dużo rolnictwa – samochody, handel towarami używanymi – gospodarka, wzrost gospodarczy, dążący do lepszych warunków życiowych – tanie zakupy, polski bazar, bazary, duże targi, pchle targi, dużo samochodów, TIR-ów na naszych ulicach
cechy charakteru 6%	<ul style="list-style-type: none"> – nowoczesny, uprzejmość, uprzejmi ludzie, mili, gościnność, towarzyscy – leniwy, nieuczciwość – duma narodowa, przywiązany do tradycji, słowiański – piękne kobiety – dobrzy sportowcy, dobrzy piłkarze
historia 3%	<ul style="list-style-type: none"> – II wojna światowa, Auschwitz, Oświęcim – kiedyś Niemcy – historia
Inne, w tym kontakty osobiste 10%	

Tabela 2.
Skojarzenia Niemców
z Polską i Polakami –
odpowiedzi z 2016 r.

*Pytanie: Co przychodzi Panu(i) na myśl, gdy słyszy Pan(i) słowo „Polska i Polacy”?
Proszę wymienić maksymalnie trzy skojarzenia.*

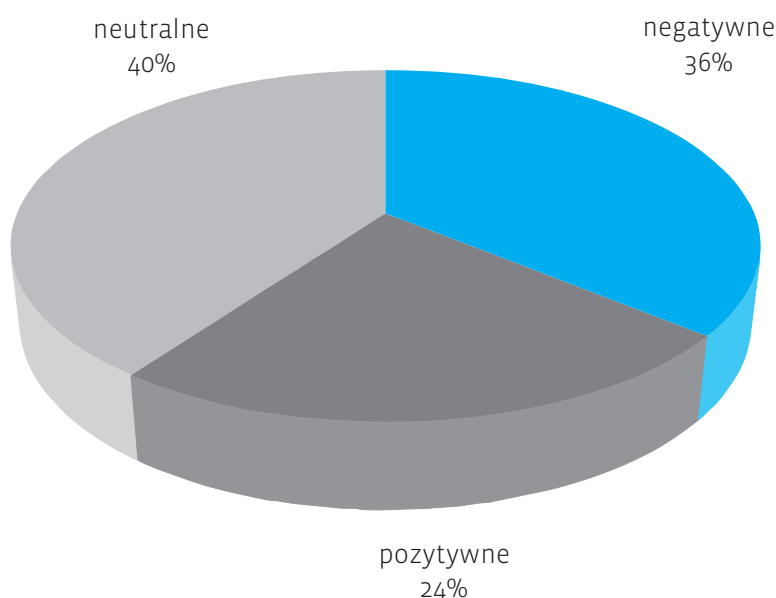
- ▶ Skojarzenia Polaków z Niemcami i Niemców z Polską i Polakami na przestrzeni lat
 - **Obecne skojarzenia Polaków z Niemcami w porównaniu z 2013 rokiem uległy pewnej zmianie.** W 2013 roku na pierwszym miejscu była grupa skojarzeń historycznych – z wojną i okupacją (około jednej czwartej skojarzeń), obecnie trzy główne grupy skojarzeń, obejmujące: kraj, historię i kraj dobrobytu są podobnie liczne. Wzrosła natomiast liczba skojarzeń politycznych, na których czele są teraz Angela Merkel i uchodźcy. Porównując skojarzenia z 2008 roku, także widać pewne zmiany. Wówczas największą grupę stanowiły skojarzenia z krajem ładu i porządku. Sformułowania historyczne były na drugim miejscu, a na trzecim znalazła się grupa skojarzeń ze zbioru „kraj dobrobytu”.
 - **Najstarszym** badanym **Polakom** Niemcy tradycyjnie kojarzą się jako **najeźdźca**. **Najmłodsi** wymieniają **samochody, gospodarkę, piłkę nożną i piwo**.
 - Także w **Niemczech najstarsi badani** częściej niż młodsze grupy ankietowanych mają **skojarzenia z historią II wojny światowej**.
 - **W 2013 roku** i we wcześniejszych badaniach kategoryzowano **skojarzenia niemieckie** w nieco odmienny sposób niż obecnie. Wyróżniano wówczas grupę skojarzeń z życiem codziennym (najliczniejsza grupa), do której zaliczono też przestępczość i pracę. W tej kategorii przeważały skojarzenia z przestępczością, stanowiły 16% wszystkich skojarzeń; obecnie jest to 11%. Skojarzenia z rynkiem pracy i polskimi pracownikami w 2013 roku obejmowały 9% wszystkich skojarzeń, aktualnie – 8%.
 - O trzy punkty procentowe w porównaniu z 2013 rokiem wzrosła w Niemczech liczebność kategorii ze skojarzeniami historycznymi (z 6 do 9%, przy czym w 2013 roku do tej kategorii zaliczano także skojarzenia związane z okresem komunizmu). W latach 2008–2013 odnotowano spadek liczby skojarzeń w tej kategorii.
 - Ulega wahaniom liczebność skojarzeń związanych z polityką u niemieckich badanych. W porównaniu z 2013 rokiem – wówczas do tej kategorii zaliczano także nieco inne skojarzenia niż obecnie, np. „kraj”- odsetek skojarzeń zdecydowanie wzrósł (z 6% do 24%), kiedy między 2008 a 2013 rokiem odnotowano jego spadek (na podobnym poziomie co obecnie wzrost). W ostatnich trzech latach przykładowo wzrósł odsetek niemieckich skojarzeń z Polską jako z krajem UE (z 1% do 4%), pojawiły się też nowe skojarzenia związane z sytuacją polityczną w Polsce.

- ▶ Podział skojarzeń na pozytywne, negatywne i neutralne
 - **Prawie połowa skojarzeń**, jakie mają Polacy z Niemcami, jest **neutralna**. Odsetek pozytywnych i negatywnych skojarzeń jest identyczny.

Wykres 1.
Skojarzenia Polaków
z Niemcami – podział ze
względem na nastawienie
skojarzenia

Wśród niemieckich skojarzeń z Polską i Polakami przeważa grupa skojarzeń neutralnych. Skojarzenia negatywne są niewiele rzadsze. Pozytywne skojarzenia obejmują jedną czwartą wszystkich wymienionych. W porównaniu z ocenami z 2013 roku nastąpiła więc pewna zmiana – wówczas pozytywnych skojarzeń było 37%, negatywnych – 35%, a neutralnych – 28%.

Wykres 2.
Skojarzenia Niemców
z Polakami. Podział ze
względem na nastawienie
skojarzenia

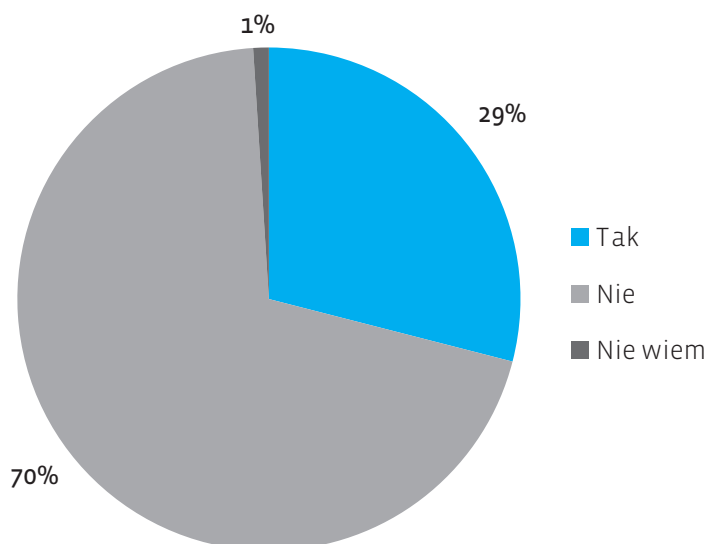
- Jak w każdym badaniu, w ramach jednej kategorii skojarzeń (choć podawane przez różnych respondentów) w obu krajach funkcjonują obok siebie skojarzenia pozytywne i negatywne. Niemcy są kojarzone jako

sojusznik i jako wróg, wymieniane są ich pozytywne i negatywne cechy charakteru. Podobnie Polacy jako siła robocza są przedstawiani różnie. Polska widziana jest jako kraj biedny, ale i o wzroście gospodarczym.

2. Wyjazdy do Polski i Niemiec

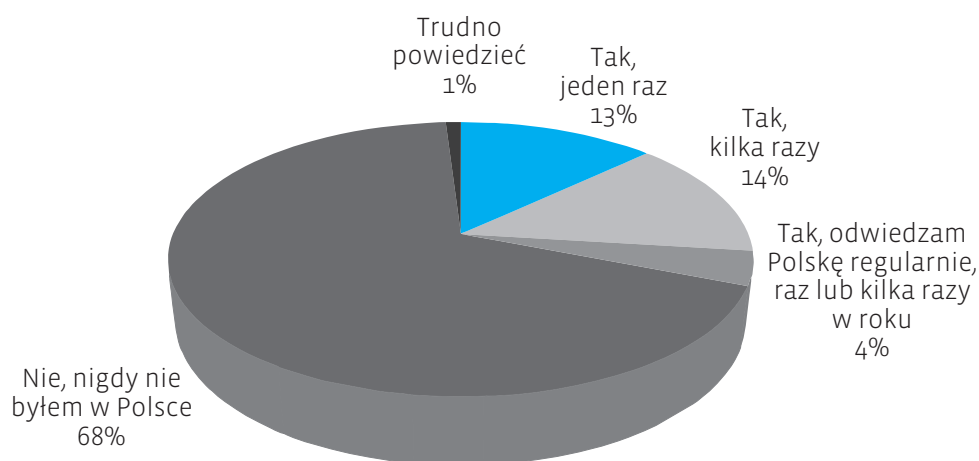

Podobny odsetek badanych Polaków i Niemców – około 30% – był w sąsiednim kraju po latach 1989–1990.

Wykres 3.
Wizyty Polaków
w Niemczech po 1990 r. –
odpowiedzi z 2016 r.

Pytanie: Czy był(a) Pan(i) raz lub kilka razy w Niemczech po 1990 roku (po zjednoczeniu Niemiec)

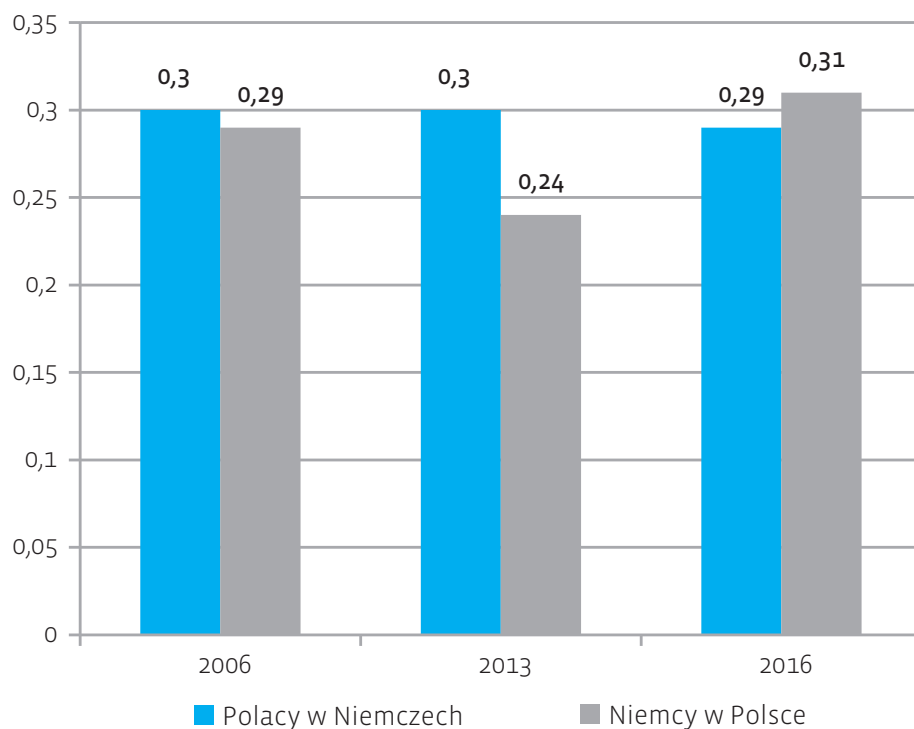
Wykres 4.
Wizyty Niemców w Polsce
po 1989 r. – odpowiedzi
z 2016 r.

Pytanie: Czy był(a) Pan(i) raz lub kilka razy w Polsce po 1989 roku?

► Porównanie z poprzednimi latami

W obu krajach w ostatnich latach odsetek osób odwiedzających sąsiednie państwo nie zmieniał się znacznie.

Wykres 5.
Wizyty Polaków i Niemców
w sąsiednim kraju po
latach 1989–1990
– odpowiedzi z lat
2005/2006, 2013 i 2016

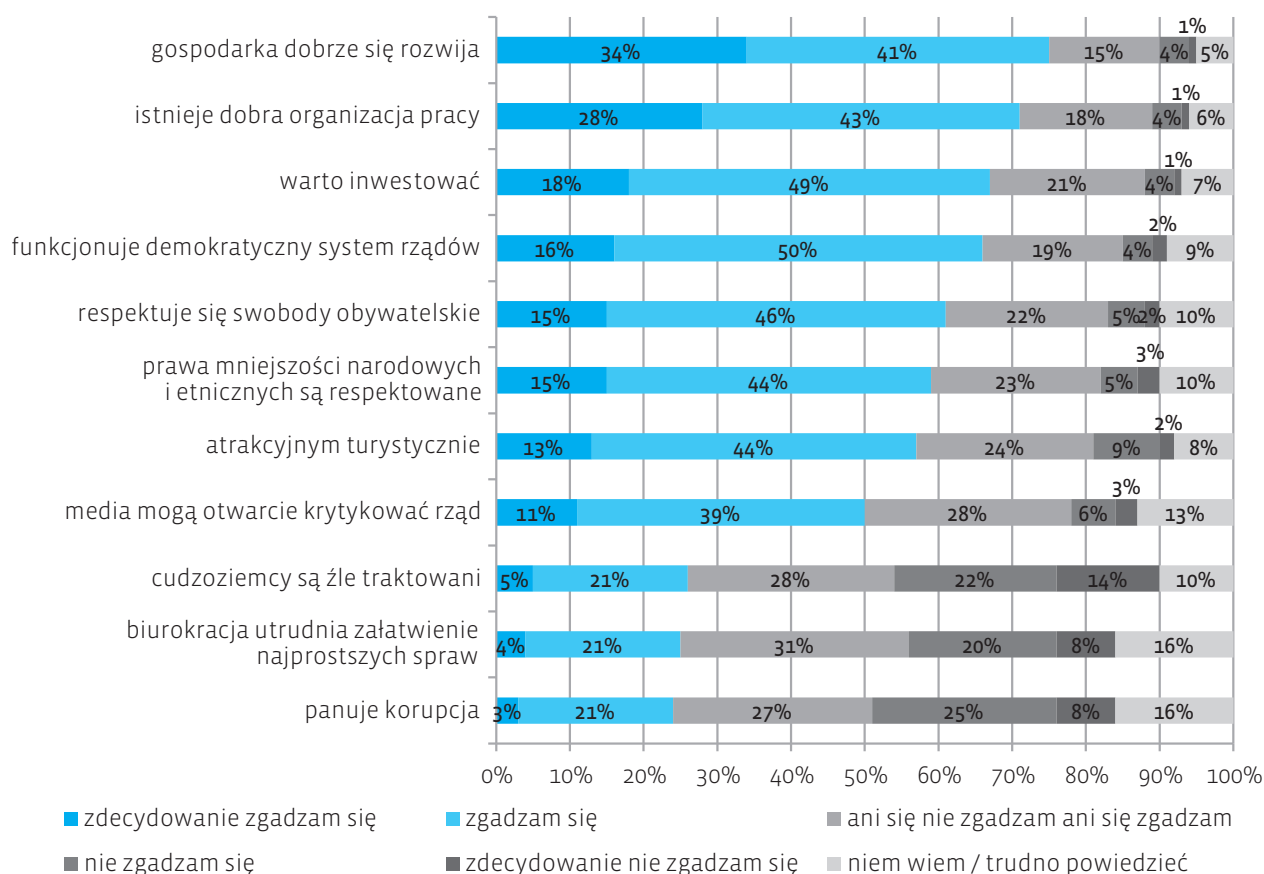
- Czynniki wpływające na odpowiedzi Na wyjazdy do Niemiec statystycznie częściej wskazują osoby między 30. a 39. rokiem życia, z wyższym wykształceniem, piastujący wyższe stanowiska i będący właścicielami firm lub studenci oraz mieszkańcy północno-zachodniej i południowo-zachodniej Polski.
- Najrzadziej w Niemczech bywają najstarsi badani, osoby z wykształceniem podstawowym, rolnicy niewykwalifikowani, emeryci oraz mieszkańcy centralno-środkowej i północno-wschodniej Polski.
- Odsetek Niemców z landów wschodnich, którzy byli w Polsce, jest zdecydowanie wyższy od odsetka mieszkańców Niemiec Zachodnich.

3. Opinie o sytuacji w Polsce i Niemczech

Polacy od lat bardzo pozytywnie oceniają sytuację w kraju sąsiada. Szczególnie dobrze postrzegają rozwój niemieckiej gospodarki, organizację pracy i opłacalność inwestycji w Niemczech.

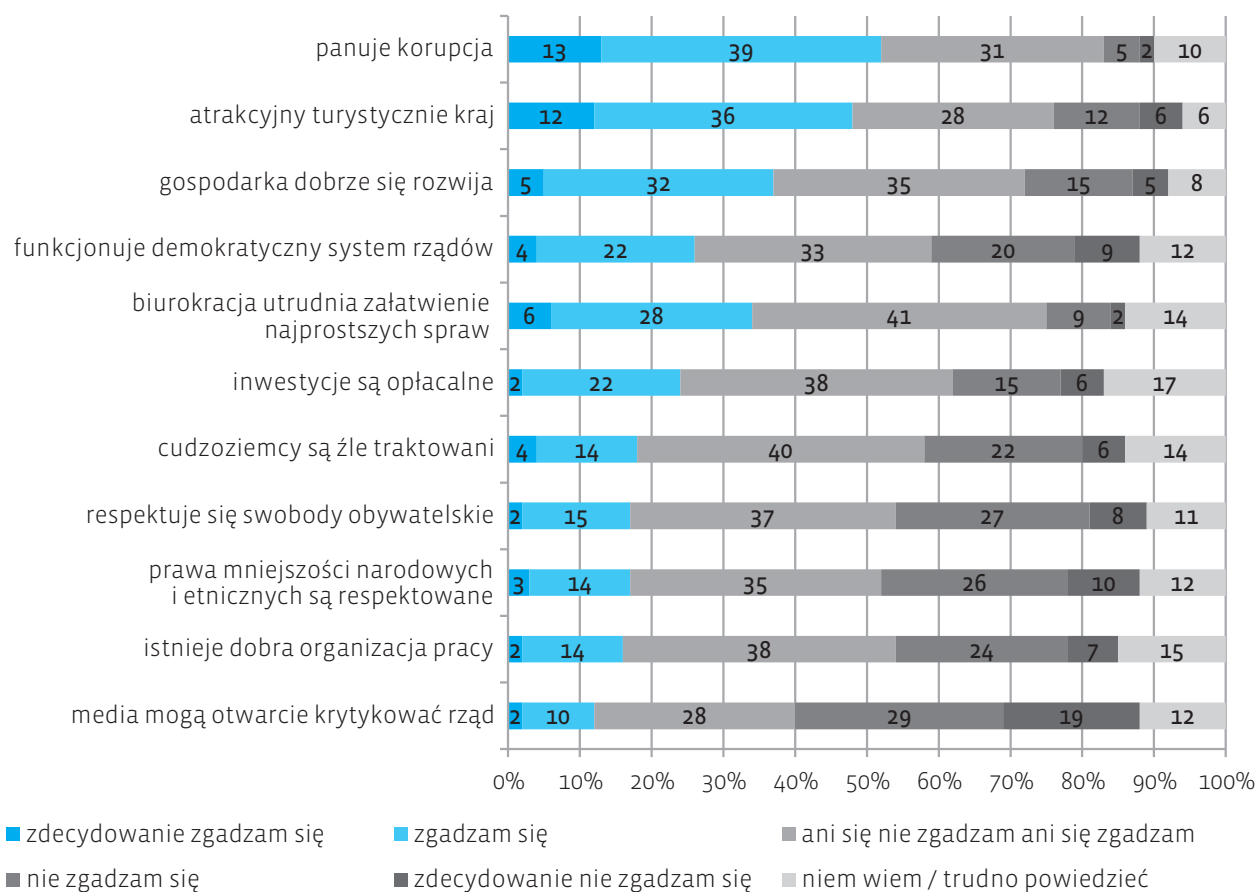
Negatywne stwierdzenia rzadko spotykają się z poparciem Polaków

Pytanie: Odczytam teraz Panu(i) kilka stwierdzeń o Niemczech. Jeśli z wymienionym stwierdzeniem zdecydowanie się Pan(i) zgadza, proszę wskazać 1, jeśli zdecydowanie się Pan(i) z nim nie zgadza, proszę wskazać 5. Pozostałe cyfry służą do wyrażenia opinii pośrednich. „Niemcy są krajem, w którym...”.

Wykres 6.
Polska ocena sytuacji
w Niemczech – odpowiedzi
z 2016 r.

Niemcy zgadzają się przede wszystkim ze stwierdzeniem, że w Polsce panuje korupcja. Na kolejnych miejscach z poparciem spotykają się oceny o atrakcyjności turystycznej Polski i o dobrze rozwijającej się gospodarce.

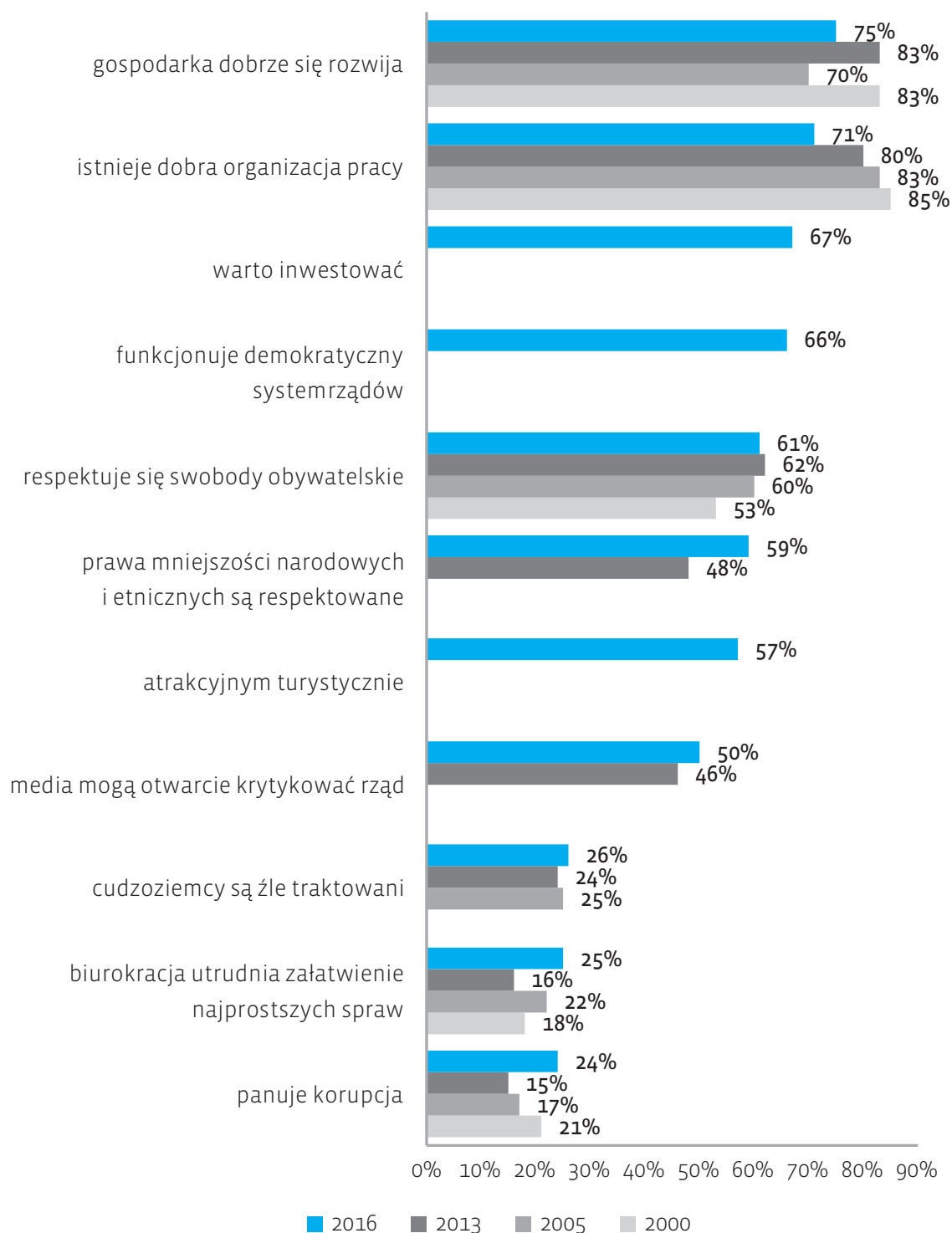
Wykres 7.
Niemiecka ocena sytuacji
w Polsce – odpowiedzi
z 2016 r.

Pytanie: Odczytam teraz Panu(i) kilka stwierdzeń o Polsce. Jeśli z wymienionym stwierdzeniem zdecydowanie się Pan(i) zgadza, proszę wskazać 1, jeśli zdecydowanie się Pan(i) z nim nie zgadza, proszę wskazać 5. Pozostałe cyfry służą do wyrażenia opinii pośrednich. „Polska jest krajem, w którym...”.

► Polskie oceny sytuacji w Niemczech na przestrzeni lat

W ostatnich trzech latach **spadło w Polsce** przekonanie o **dobrej organizacji pracy** (9 punktów procentowych) oraz **dobrego rozwoju niemieckiej gospodarki** (8 punktów procentowych). **Wzrósł** jednocześnie odsetek badanych, którzy dostrzegają w Niemczech **korupcję i biurokrację** (po 9 punktów procentowych).

To pogorszenie się opinii może wynikać z kilku powodów. Kryzys uchodźczy i negatywne doniesienia medialne o nieradzeniu sobie z napływem imigrantów spowodowały, że Polacy zobaczyli także inny, nieznamy im dotąd obraz Niemiec. Atmosfera polityczna w Polsce i kontrowersje w ocenianiu niemieckiej polityki przez polskie elity polityczne wpływają na wizerunek kraju. Stopniowo w Polsce spada też – na skutek rozwoju cywilizacyjnego w Polsce – podziw dla niemieckiego rozwoju. Obraz Niemiec jest coraz bardziej „odczarowany”.

Wykres 8.
Polska ocena sytuacji
w Niemczech – odpowiedzi
z lat 2000, 2005, 2013
i 2016

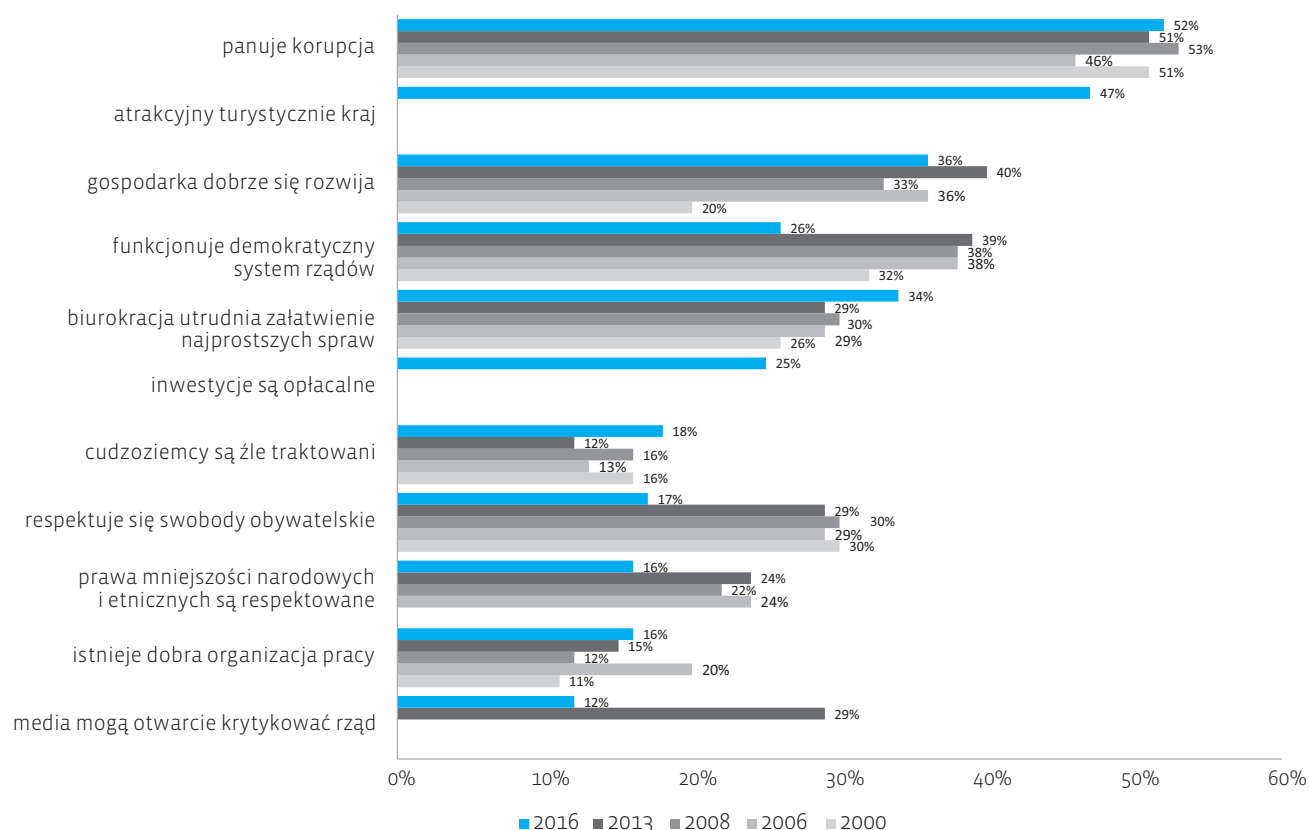
Na wykresie zsumowano odsetek odpowiedzi: „zdecydowanie się zgadzam” oraz „raczej się zgadzam”

Pytanie: Odczytam teraz Panu(i) kilka stwierdzeń o Niemczech. Jeśli z wymienionym stwierdzeniem zdecydowanie się Pan(i) zgadza, proszę wskazać 1, jeśli zde-

cydowanie się Pan(i) z nim nie zgadza, proszę wskazać 5. Pozostałe cyfry służą do wyrażenia opinii pośrednich. „Niemcy są krajem, w którym...”.

► Niemieckie oceny sytuacji w Polsce na przestrzeni lat

1. **Pozytywne opinie Niemców na temat sytuacji w Polsce nigdy nie były dominujące.** Wynikało to z tego, że wielu badanych wybierało odpowiedź pośrednią lub nie potrafiło udzielić odpowiedzi na zadane pytanie. Obecnie jednak w porównaniu z danymi z 2013 roku odnotowujemy wzrost ocen negatywnych i spadek pozytywnych, choć odsetek osób udzielających odpowiedzi pośredniej pozostaje wysoki (waha się w granicach 30–40%).
2. **Pogorszyły się zwłaszcza opinie o: swobodzie mediów w krytykowaniu rządu** (17 punktów procentowych), **respektowaniu swobód obywatelskich** (12 punktów procentowych), **respektowaniu praw mniejszości narodowych i etnicznych** (8 punktów procentowych) i **funkcjonowaniu demokracji parlamentarnej** (13 punktów procentowych). Analizując odpowiedzi i porównując odsetek odpowiedzi negatywnych, dostrzec można ich wyraźny wzrost w porównaniu z 2013 rokiem: funkcjonowanie demokracji parlamentarnej – o 11 punktów procentowych, wolność mediów – o 24 punkty procentowe (wzrost o 100% wskazań – z 24% na 48%), respektowanie praw mniejszości etnicznych – o 15 punktów procentowych. Spadek należy wiązać z nasileniem doniesień niemieckich mediów na temat sytuacji w Polsce po dojściu do władzy Prawa i Sprawiedliwości.
3. Także przekonanie o **dobrym rozwoju gospodarki** – po wzroście takich ocen między rokiem 2008 a 2013 – ponownie **zmałało** (o 4 punkty procentowe), a jedynie co czwarty badany uważa, że **inwestycje w Polsce są opłacalne**. W 2013 roku na pytanie, czy inwestowanie w Polskę jest dochodowe, 38% Niemców odpowiedziało twierdząco, a 44% miało przeciwne zdanie.

Na wykresie zsumowano odsetek odpowiedzi: „zdecydowanie się zgadzam” oraz „raczej się zgadzam”

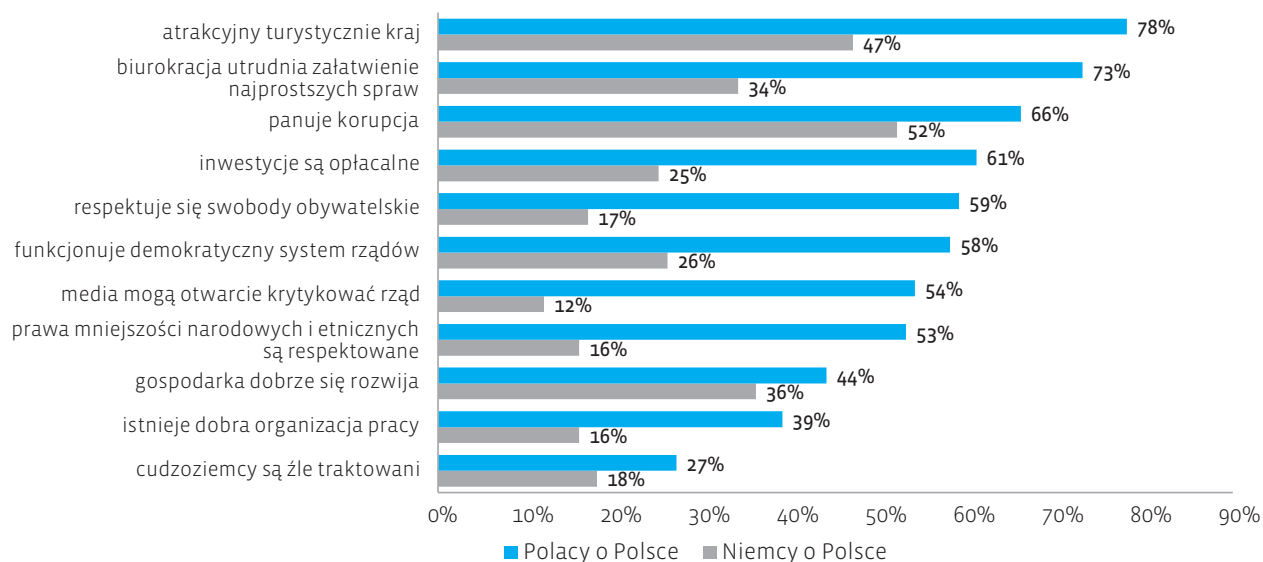
Pytanie: Odczytam teraz Panu(i) kilka stwierdzeń o Polsce. Jeśli z wymienionym stwierdzeniem zdecydowanie się Pan(i) zgadza, proszę wskazać 1, jeśli zdecydowanie się Pan(i) z nim nie zgadza, proszę wskazać 5. Pozostałe cyfry służą do wyrażenia opinii pośrednich. „Polska jest krajem, w którym...”.

Wykres 9.
Niemiecka ocena sytuacji w Polsce – odpowiedzi z lat 2000, 2006, 2008, 2013 i 2016

► Porównanie: Polacy i Niemcy o Polsce

Opinie Niemców o Polsce różnią się znacznie od opinii Polaków o swoim kraju, nie tylko w ocenach pozytywnych. Polacy zdecydowanie częściej niż Niemcy są przekonani o turystycznej i inwestycyjnej atrakcyjności swojego kraju, o funkcjonowaniu w nim demokracji, wolności mediów, respektowaniu swobód obywatelskich i praw mniejszości.

Są jednak również częściej niż Niemcy zdania, że panuje biurokracja i korupcja, a cudzoziemcy są źle traktowani (różnica odpowiednio: 39, 14 i 9 punktów procentowych).

Wykres 10.
Polska i niemiecka ocena
sytuacji w Polsce –
odpowiedzi z 2016 r.

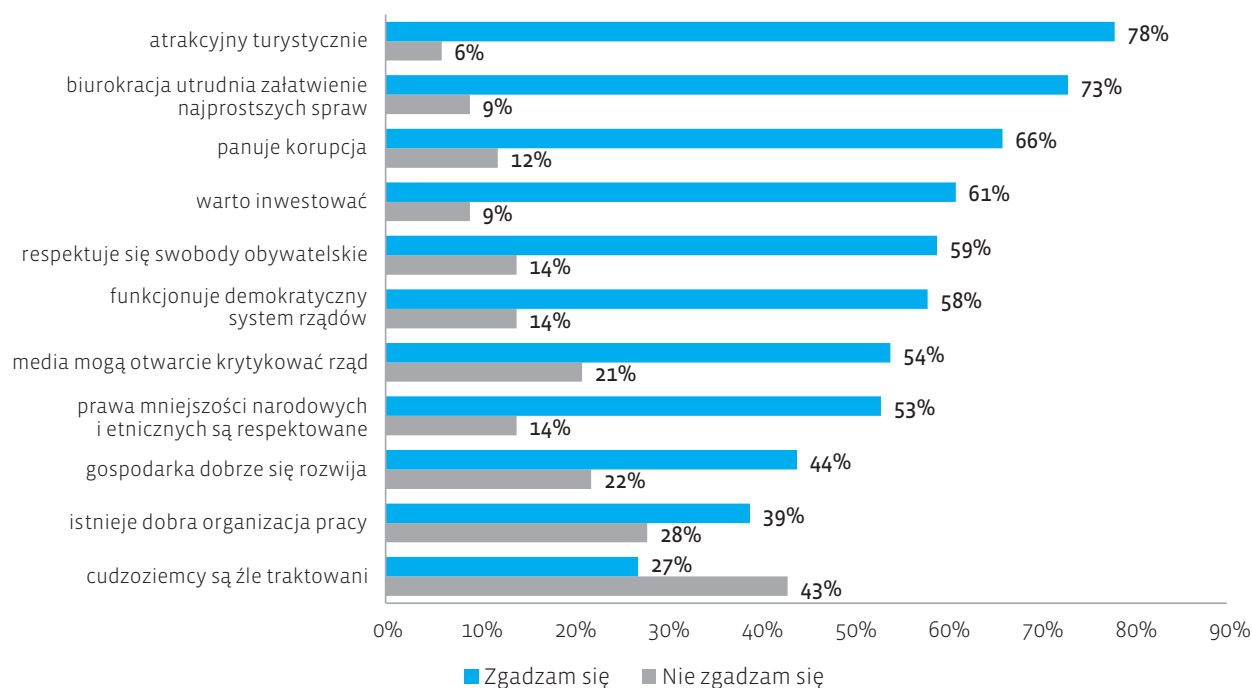
Na wykresie zsumowano odsetek odpowiedzi: „zdecydowanie się zgadzam” oraz „raczej się zgadzam”

Pytanie: Odczytam teraz Panu(i) kilka stwierdzeń o Polsce. Jeśli z wymienionym stwierdzeniem zdecydowanie się Pan(i) zgadza, proszę wskazać 1, jeśli zdecydowanie się Pan(i) z nim nie zgadza, proszę wskazać 5. Pozostałe cyfry służą do wyrażenia opinii pośrednich. „Polska jest krajem, w którym...”.

► Polacy o Polsce

Przez lata w opiniach Polaków także zachodziły zmiany. W 2012 roku o tym, że w Polsce są wolne media, które otwarcie mogą krytykować rząd, przekonanych było 50% badanych Polaków, o dobrym rozwoju gospodarki – 26%, a korupcję dostrzegało 58% Polaków.

Wykres 10.
Polska i niemiecka ocena
sytuacji w Polsce –
odpowiedzi z 2016 r.

Wykres 11.
Polska ocena sytuacji
w Polsce – odpowiedzi
z 2016 r.

Pytanie: Odczytam teraz Panu(i) kilka stwierdzeń o Polsce. Jeśli z wymienionym stwierdzeniem zdecydowanie się Pan(i) zgadza, proszę wskazać 1, jeśli zdecydowanie się Pan(i) z nim nie zgadza, proszę wskazać 5. Pozostałe cyfry służą do wyrażenia opinii pośrednich. „Polska jest krajem, w którym...”.

► Czynniki wpływające na odpowiedzi

- Ze stwierdzeniem, że w Polsce respektuje się swobody obywatelskie, a media mogą otwarcie krytykować rząd, nie zgadzają się statystycznie częściej Polacy z wyższym wykształceniem.
- Na nadmierną biurokrację w Polsce statystycznie częściej wskazują Polacy-właściciele firm i kadra kierownicza.
- **Niemcy z landów wschodnich mają lepszy obraz Polski niż mieszkańcy landów zachodnich.** Jest to tendencja zauważalna także w 2013 roku. Wyróżniają się zwłaszcza mieszkańcy landów graniczących z Polską: Meklemburgii Pomorza Przedniego, Brandenburgii oraz Berlina i Saksonii-Anhalt, którzy poza stosunkowo lepszymi ocenami polskiej demokracji uznają Polskę za kraj atrakcyjny turystycznie, o dobrze rozwijającej się gospodarce i opłacalnych inwestycjach.
- Najmłodszy Niemcy częściej niż starsze grupy badanych uważają, że w Polsce panuje parlamentarny system rządów, dobra organizacja pracy, wolność mediów, respektowane są prawa człowieka, gospodarka dobrze się rozwija, a inwestycje są opłacalne.
- **Niemcy, którzy byli w Polsce, a zwłaszcza ci, którzy bywają w tym kraju regularnie, mają lepszy jego obraz.**

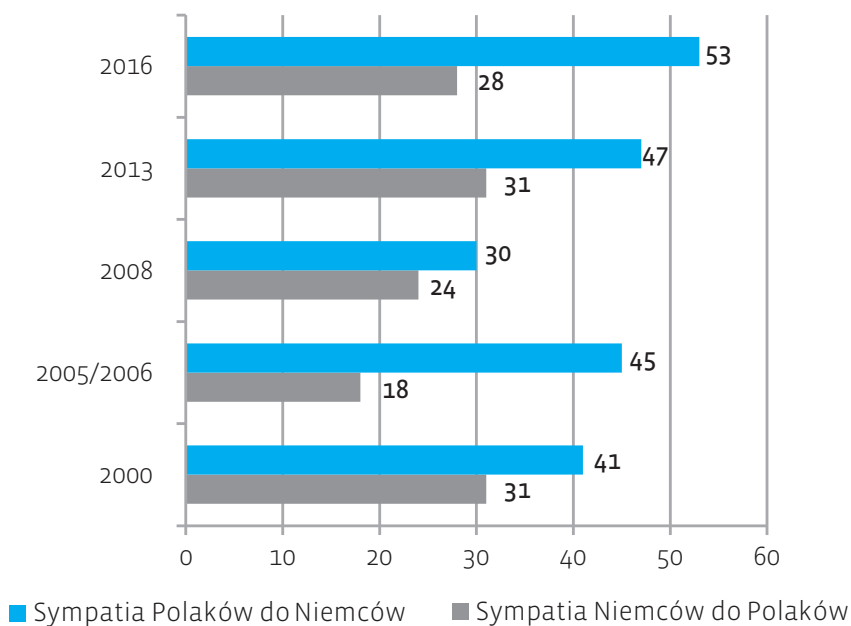
- Polacy mają spójne spojrzenie na Niemcy niezależnie od tego, czy odwiedzali ten kraj czy nie. Jedyną istotną różnicę można zaobserwować w pytaniu o Niemcy jako kraj, w którym panuje korupcja. Osoby odwiedzające Niemcy częściej zgadzały się z tym twierdzeniem niż osoby, które nigdy nie były w Niemczech.

4. Stosunek do sąsiedniego społeczeństwa. Poczucie sympatii

Sympatia Polaków do Niemców regularnie rośnie. W 2016 roku wyrażała ją ponad połowa Polaków.

W Niemczech odsetek osób deklarujących sympatię do narodu sąsiedniego był o połowę mniejszy. W ostatnich trzech latach bardzo wzrosła niechęć Niemców do Polaków i osiągnęła wyniki nienotowane od początku prowadzenia badań.

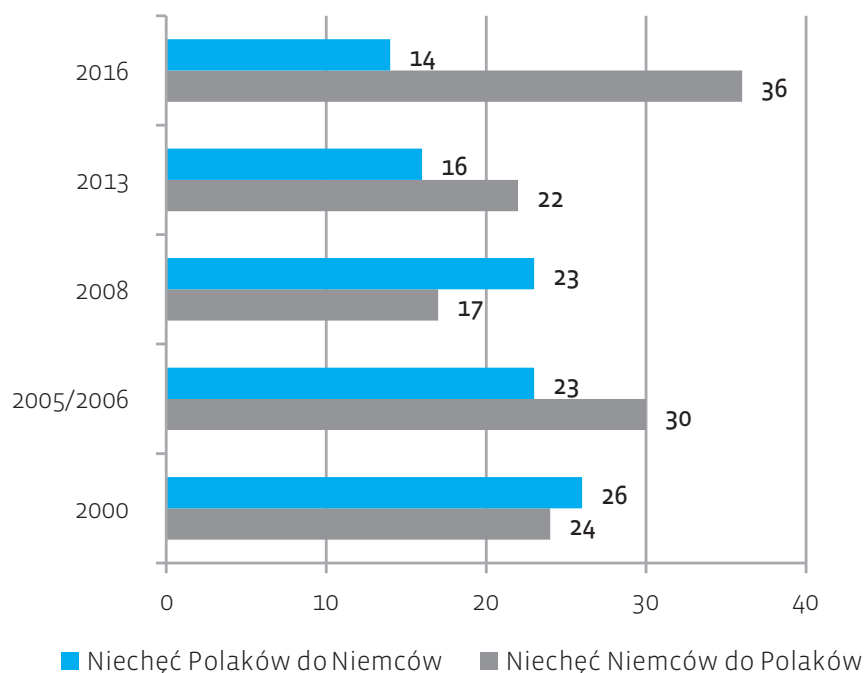
Wykres 12.
Wzajemne poczucie
sympatii u Polaków
i Niemców – odpowiedzi
z lat 2000, 2005/2006,
2008, 2013 i 2016

Na wykresie zsumowany odsetek odpowiedzi „odczuwam dużą sympatię” i „odczuwam sympatię”

Pytanie: Jaki jest Pana(i) stosunek do...

Odpowiedzi można było udzielić, wskazując odpowiedni punkt na skali 1–5, gdzie 1 – sympatia, 5 – niechęć.

Wykres 13.
Wzajemne poczucie
niechęci u Polaków
i Niemców – odpowiedzi
z lat 2000, 2005/2006,
2008, 2013 i 2016

Na wykresie zsumowany odsetek odpowiedzi „odczuwam dużą niechęć” oraz „odczuwam niechęć”

Pytanie: Jaki jest Pana(i) stosunek do...

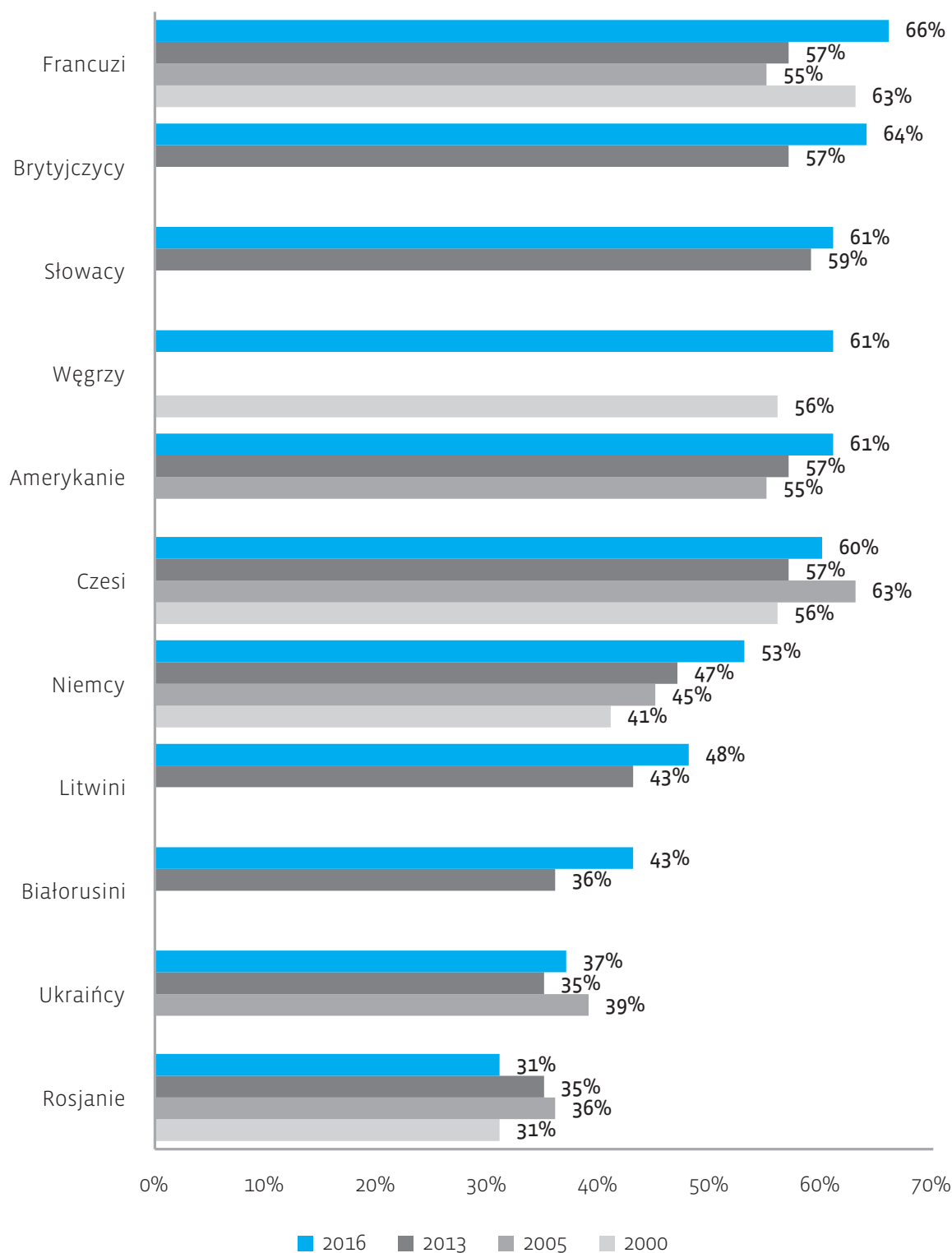
Odpowiedzi można było udzielić, wskazując odpowiedni punkt na skali 1–5, gdzie 1 – sympatia, 5 – niechęć.

► Stosunek Polaków do wybranych narodów

Polacy największą sympatią darzą Francuzów i Brytyjczyków, a także Słowaków, Węgrów, Amerykanów i Czechów.

Odsetek badanych wyrażających pozytywny stosunek do wybranych narodów **wzrósł** w każdym wypadku o kilka punktów procentowych. Wyjątkiem są Rosjanie, do których sympatia Polaków spadła. Wspomniany wzrost sugeruje coraz większą otwartość Polaków na inne narodowości.

W 2016 roku ponownie zapytano o Węgrów, których obecny polski rząd wymienia na czele sojuszników Polski. **Sympatia wobec węgierskiego społeczeństwa jest identyczna jak wobec pozostałych narodów Grupy Wyszehradzkiej** i od 2000 roku wzrosła, podobnie jak sympatia wobec Czechów.

Na wykresie zsumowany odsetek odpowiedzi: „odczuwam dużą sympatię” i „odczuwam sympatię”

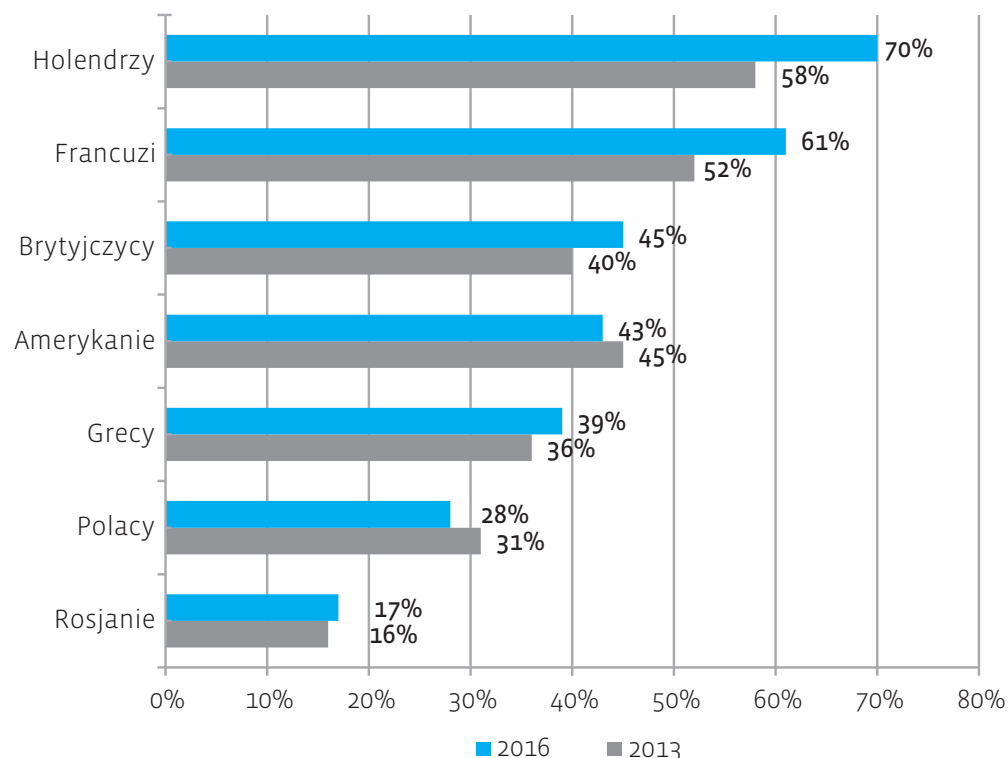
Wykres 14.
Polskie poczucie sympatii
wobec wybranych narodów
– odpowiedzi z lat 2000,
2005, 2013 i 2016

► Stosunek Niemców do wybranych narodów

Niemcy **największą sympatią darzą Holendrów, następnie Francuzów, Brytyjczyków i Amerykanów**. Polacy wyprzedzają na skali Rosjan.

Kolejność narodów, do których Niemcy mają najbardziej pozytywny stosunek, nie zmieniła się w ostatnich latach, poza zamianą miejsc pomiędzy Amerykanami i Brytyjczykami.

W 2000 roku Francuzów darzyło sympatią 69% badanych Niemców, a Rosjan 20%.

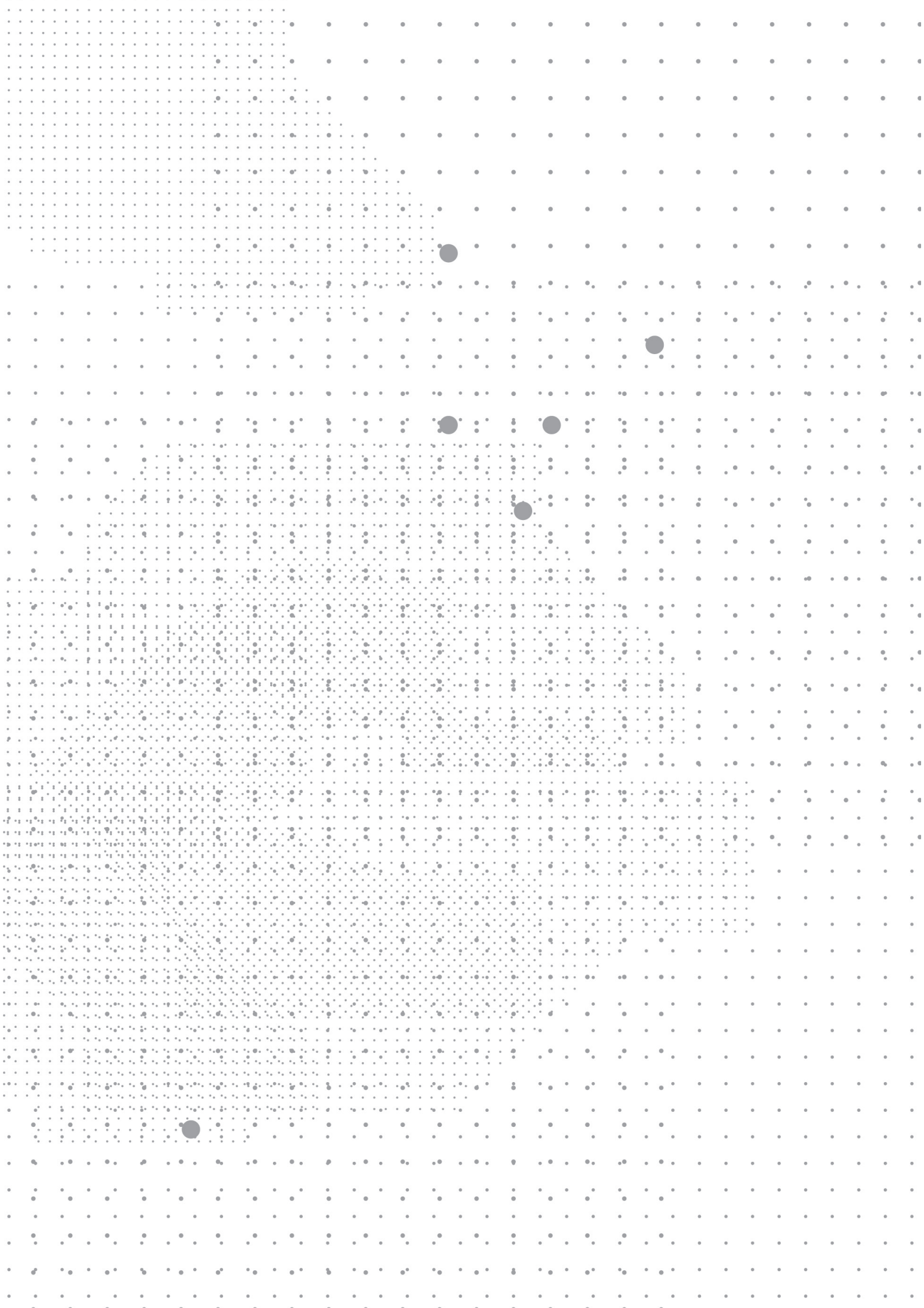
Wykres 15.
Niemieckie poczucie
sympatii wobec wybranych
narodów – odpowiedzi z lat
2013 i 2016

Na wykresie zsumowany odsetek odpowiedzi: „odczuwam dużą sympatię” i „odczuwam sympatię”

Czynniki wpływające na odpowiedzi

- Wśród polskich badanych nie odnotowano wyraźnych różnic pomiędzy grupami respondentów w stosunku do poszczególnych ocenianych narodów.
- **Polaków większą sympatią darzą Niemcy zamieszkujący landy wschodnie** (podobnie częściej wskazują oni na sympatię wobec Rosjan), kiedy Niemcy Zachodni stosunkowo częściej niż Wschodni sympatią darzą Amerykanów. Tendencje te obserwowano także w 2013 roku.

- Wiek badanych Niemców nie odgrywa roli w sympatii do Polaków, ale wyraźna jest większa sympatia najmłodszych badanych niż starszych pokoleń wobec Amerykanów, Francuzów i Rosjan.
- Niemcy, którzy odwiedzają Polskę regularnie, mają dużo więcej sympatii do Polaków niż do innych narodowości.
- Także Polacy, którzy byli w Niemczech, darzą Niemców większą sympatią niż osoby, które w tym kraju nie były.

5. Jak postrzegamy typowego Polaka i Niemca. Cechy charakteru

Polacy **najczęściej** przypisują Niemcom takie cechy, jak: **zdyscyplinowany, dobrze zorganizowany, przedsiębiorczy, nowoczesny czy skuteczny**. Rzadziej sądzą, że Niemcy są religijni, życzliwi czy towarzyscy.

Niemcy oceniają Polaka przede wszystkim jako religijnego, towarzyskiego i życzliwego. Najbardziej w wątpliwość w polską uczciwość i zdyscyplinowanie.

	Polacy o Niemcach	Niemcy o Polakach	
religijny	3,2	1,7	niereligijny
nienadużywający alkoholu	2,89	3,3	nadużywający alkoholu
życzliwy	2,81	2,2	nieżyczliwy
towarzyski	2,72	1,8	nietowarzyski
tolerancyjny	2,64	2,9	nietolerancyjny
uczciwy	2,56	3,2	nieuczciwy
dobrze wykształcony	2,49	2,8	słabo wykształcony
pracowity	2,38	2,7	leniwy
odpowiedzialny	2,33	2,9	nieodpowiedzialny
skuteczny	2,3	2,8	nieskuteczny
nowoczesny	2,26	2,8	zacfany
przedsiębiorczy	2,21	2,5	nieprzedsiębiorczy
dobrze zorganizowany	2,18	2,9	źle zorganizowany
zdyscyplinowany	2,16	3	niezdyscyplinowany

Pytanie: Jakie cechy według Pana/i charakteryzują typowego Niemca?

Proszę go scharakteryzować, używając poniższych określeń. Pokażę Panu(i) listę przeciwstawnych określeń, które mogą opisywać typowego Polaka (Niemca). Proszę spróbować ocenić go w 5-stopniowej skali, gdzie „1” oznacza, że Pana(i) opinię w pełni opisuje określenie po lewej stronie, zaś „5” oznacza, że to określenie umieszczone po prawej stronie w pełni opisuje Pana(i) opinię. W przypadku kiedy, uważa Pan(i), że typowy Polak (Niemiec) w równym stopniu łączy cechy z prawej, co z lewej strony, wtedy proszę udzielać odpowiedzi „3”. Pozostałe cyfry służą do wyrażenia opinii pośrednich.

Tabela 3.
Cena cech typowego
przedstawiciela
sąsiedniego narodu przez
Polaków i Niemców –
odpowiedzi z 2016 r.

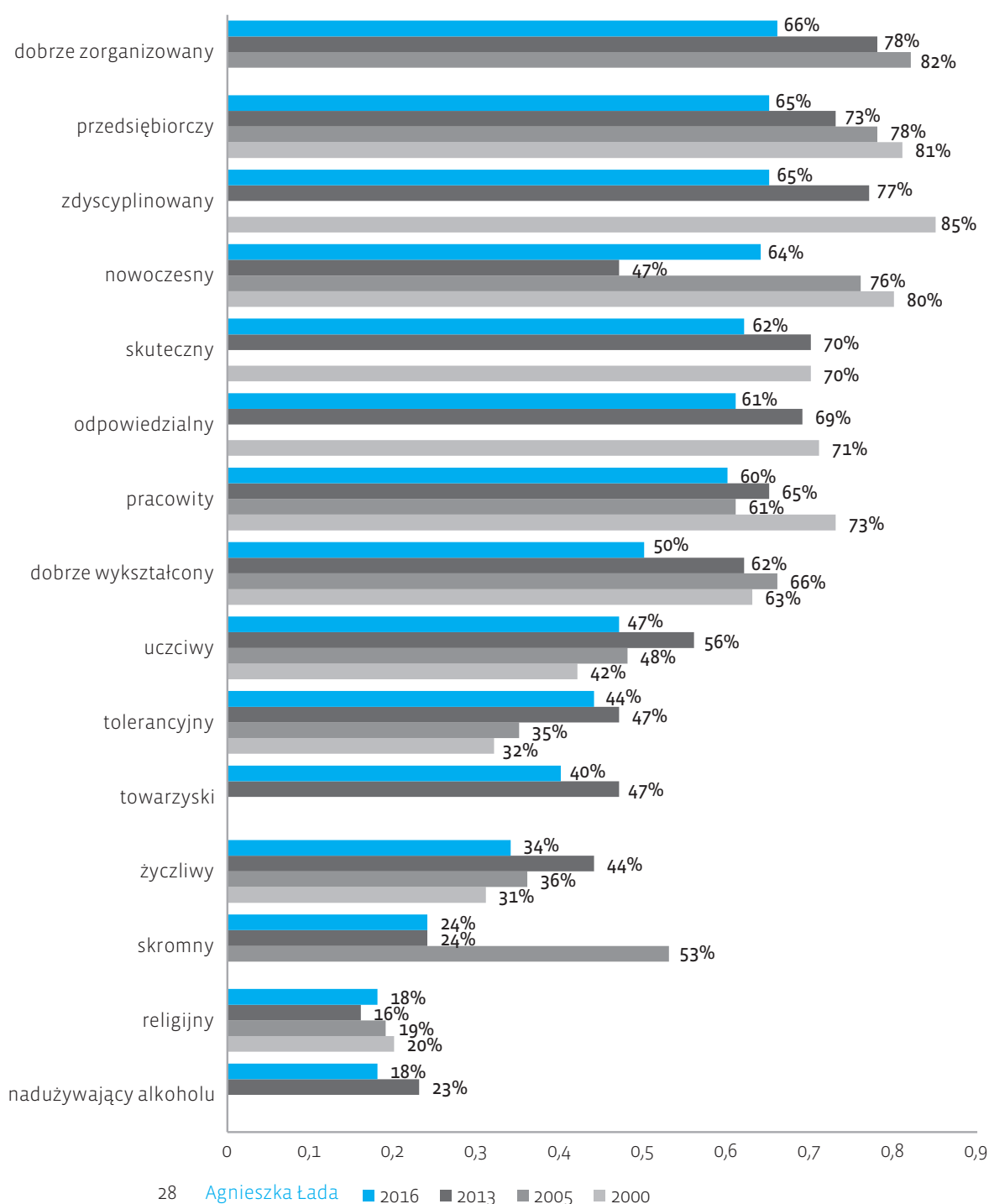
► Polacy o cechach Niemców na przestrzeni lat

Przez lata Polacy bardzo pozytywnie oceniali cechy typowego Niemca. Obecnie ten obraz nadal jest dobry, jednak odsetek pozytywnych opinii wyraźnie zmalał, w niektórych wypadkach (dobrze zorganizowany, zdyscyplinowany, dobrze wykształcony, życzliwy) nawet o 10 czy 12 punktów procentowych.

Tradycyjnie najrzadziej Polacy przypisują Niemcom takie cechy jak skromność, życzliwość i towarzyskość.

Pomimo spadku ocen pozytywnych nie doszło do wzrostu negatywnych opinii Polaków o niemieckich cechach charakteru. Liczniejsza stała się natomiast grupa ankietowanych wybierających ocenę środkową.

Wykres 16.
Polska ocena cech
typowego Niemca –
odpowiedzi z lat 2000,
2005 2013 i 2016

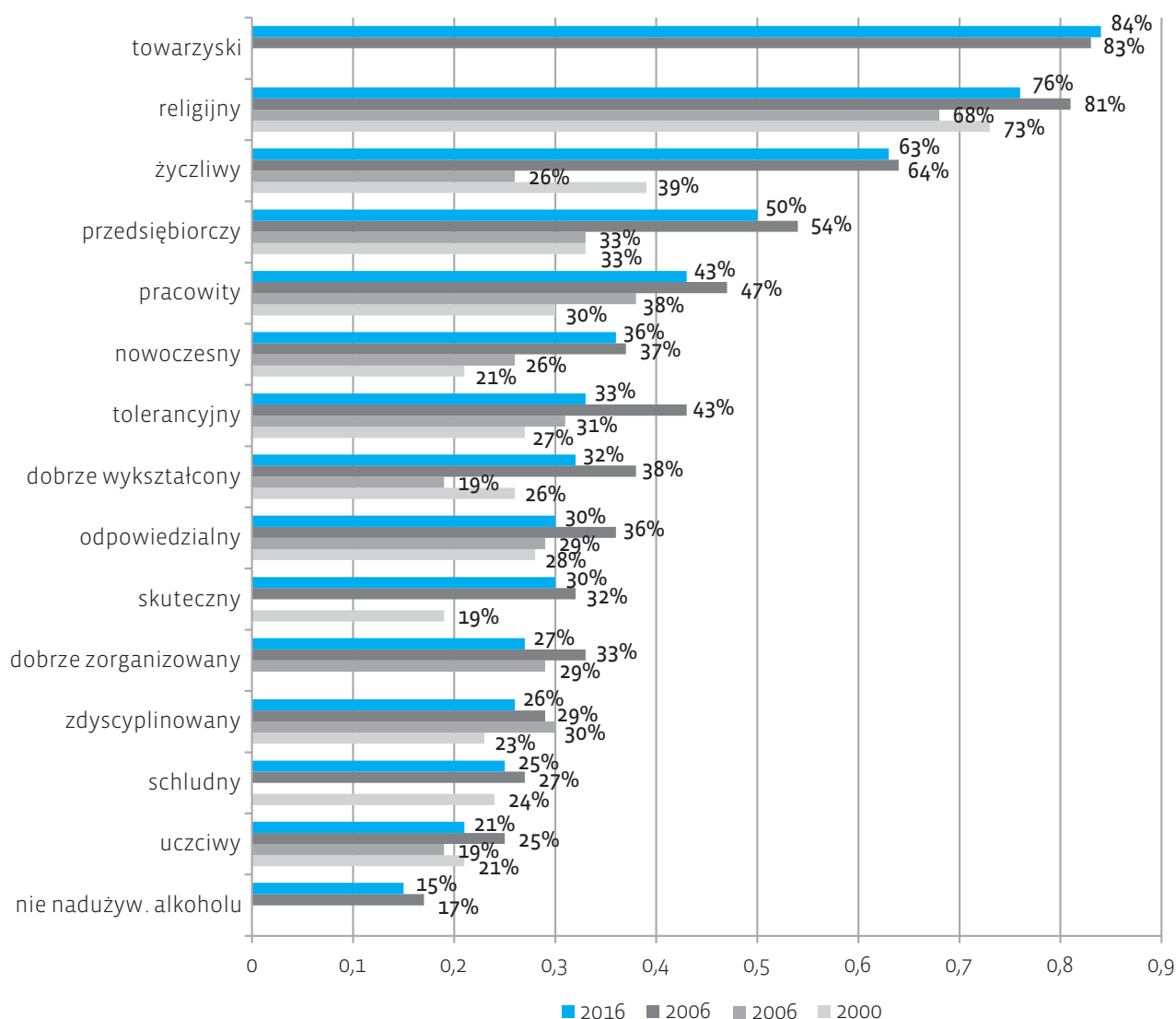

► Niemcy o cechach Polaków na przestrzeni lat

Niemcy od lat przypisują Polakom takie cechy, jak religijność czy towarzyskość. Także o polskiej życzliwości i przedsiębiorczości ostatnio przekonanych jest ponad połowa Niemców. Spośród pozostałych cech badani wybierają często odpowiedzi pośrednie.

W ciągu ostatnich trzech lat odsetek niemieckich respondentów przypisujących Polakom pozytywne cechy nieznacznie spadł. Największy spadek widoczny jest przy określeniu „tolerancyjny” (10 punktów procentowych), co może się wiązać z polską niechęcią do przyjmowania uchodźców, postrzeganych jako innych, i innymi polskimi wątpliwościami co do osób wyróżniających się z polskiego społeczeństwa. O tendencjach tych można usłyszeć i przeczytać w niemieckich mediach. Jednocześnie wzrósł odsetek wskazań niektórych cech negatywnych (np. nietolerancyjny, nieuczciwy, niezdyscyplinowany).

Wykres 17.
Niemiecka ocena cech typowego Polaka – odpowiedzi z lat 2000, 2006, 2013 i 2016

► Cechy polskie w oczach Polaków i Niemców

Polacy lepiej oceniają swoje cechy niż postrzegają je Niemcy. Podobne opinie występują jedynie przy nadużywaniu alkoholu. Z kolei lepszy wizerunek Polaka Niemcy mają jedynie w przypadku polskiej towarzyskości.

	Polacy o Polakach	Niemcy o Polakach	
religijny	2,17	1,7	niereligijny
nie nadużyw. alkoholu	3,4	3,3	nadużywający alkoholu
tolerancyjny	2,68	2,9	nietolerancyjny
zdyscyplinowany	2,55	3	niezdyscyplinowany
uczciwy	2,54	3,2	nieuczciwy
dobrze zorganizowany	2,53	2,9	źle zorganizowany
odpowiedzialny	2,41	2,9	nieodpowiedzialny
nowoczesny	2,39	2,8	zaczofany
życzliwy	2,38	2,2	nieżyczliwy
skuteczny	2,37	2,8	nieskuteczny
dobrze wykształcony	2,36	2,8	słabo wykształcony
przedsiębiorczy	2,26	2,5	nieprzedsiębiorczy
pracowity	2,17	2,7	leniwy
towarzyski	2,01	1,8	nietowarzyski

Tabela 4.
Polska i niemiecka ocena
cech typowego Polaka –
odpowiedzi z 2016 r.

► Cechy niemieckie w oczach Polaków i Niemców

Niemcy o wiele pozytywniej oceniają swoje cechy charakteru niż postrzegają je Polacy. Tylko stopień religijności jest podobnie postrzegany przez obie grupy.

	Polacy o Niemcach	Niemcy o Niemcach	
religijny	3,2	3,1	niereligijny
nienadużywający alkoholu	2,89	2,3	nadużywający alkoholu
Życzliwy	2,81	2,3	nieżyczliwy
Towarzyski	2,72	2,2	nietowarzyski
Tolerancyjny	2,64	2,6	nietolerancyjny
Uczciwy	2,56	2,2	nieuczciwy
dobrze wykształcony	2,49	2	słabo wykształcony
Pracowity	2,38	1,7	leniwy
Odpowiedzialny	2,33	1,8	nieodpowiedzialny
Skuteczny	2,3	1,9	nieskuteczny
Nowoczesny	2,26	2,1	zaczofany
przedsiębiorczy	2,21	1,9	nie przedsiębiorczy
dobrze zorganizowany	2,18	1,7	źle zorganizowany
zdyscyplinowany	2,16	1,8	niezdyscyplinowany

► Polacy i Niemcy o cechach polskich i niemieckich

Niemcy generalnie mają lepszy obraz własny niż postrzegają samych siebie Polacy. W wielu przypadkach samooceny Polaków o cechach charakteru są zdecydowanie gorsze niż opinie Niemców o Niemcach. Autooceny „narodowe” różnią się w dobrym zorganizowaniu, pracowitości, odpowiedzialności, religijności czy zdyscyplinowaniu.

Tabela 5.
Polska i niemiecka ocena
cech typowego Niemca –
odpowiedzi z 2016 r.

	Polacy o Polakach	Polacy o Niemcach	Niemcy o Polakach	Niemcy o Niemcach	
religijny	2,17	3,2	1,7	3,1	niereligijny
tolerancyjny	2,68	2,64	2,9	2,6	nietolerancyjny
życzliwy	2,38	2,81	2,2	2,3	nieżyczliwy
nienadużyw. alkoholu	3,4	2,89	3,3	2,3	nadużywający alkoholu
Uczciwy	2,54	2,56	3,2	2,2	nieuczciwy
towarzyski	2,01	2,72	1,8	2,2	nietowarzyski
dobrze wykształcony	2,36	2,49	2,8	2	słabo wykształcony
skuteczny	2,37	2,3	2,8	1,9	nieskuteczny
nowoczesny	2,39	2,26	2,8	2,1	zaczofany
przedsiębiorczy	2,26	2,21	2,5	1,9	nieprzedsiębiorczy
odpowiedzialny	2,41	2,33	2,9	1,8	nieodpowiedzialny
zdyscyplinowany	2,55	2,16	3	1,8	niezdyscyplinowany
pracowity	2,17	2,38	2,7	1,7	leniwy
schludny			3	1,7	zaniedbany
dobrze zorganizowany	2,53	2,18	2,9	1,7	źle zorganizowany

Tabela 6.
Polska i niemiecka ocena
cech typowego Polaka
i Niemca – odpowiedzi
z 2016 r.

Czynniki wpływające na odpowiedzi

- **Niemcy z landów wschodnich** częściej przypisują Polakom **pozytywne cechy** niż Niemcy z landów zachodnich.
- Niemcy z landów zachodnich mają z kolei lepszą samoocenę niektórych cech niż mieszkańcy landów wschodnich. Ponieważ także Polacy oceniają się generalnie krytyczniej niż postrzegają siebie Niemcy, można spekulować, czy osoby z byłego bloku sowieckiego nie są bardziej samokrytyczne czy też mniej pewne siebie.
- Wizyta w Polsce, a zwłaszcza **częste odwiedziny zdecydowanie poprawiają obraz przeciętnego Polaka w niemieckich oczach**.
- Po polskiej stronie istotne różnice w ocenie niemieckich cech charakteru pojawiają się jedynie w opiniach o towarzyskości Niemców – osoby odwiedzające Niemcy częściej uznają Niemców za towarzyskich.
- Generalnie, Polacy lepiej oceniający Niemcy jako kraj częściej przypisują „typowemu Niemcowi” pozytywne cechy charakteru. Istnieje także pozytywny związek między ocenami cech charakteru a sympatią do Niemców – badani wskazujący pozytywniejsze cechy częściej darzą Niemców sympatią oraz akceptacją Niemca w różnych rolach społecznych.
- Podobnie jak Polacy, ci Niemcy, którzy dobrze oceniają sytuację w Polsce, częściej darzą Polaków sympatią oraz wskazują na pozytywne cechy charakteru Polaków.

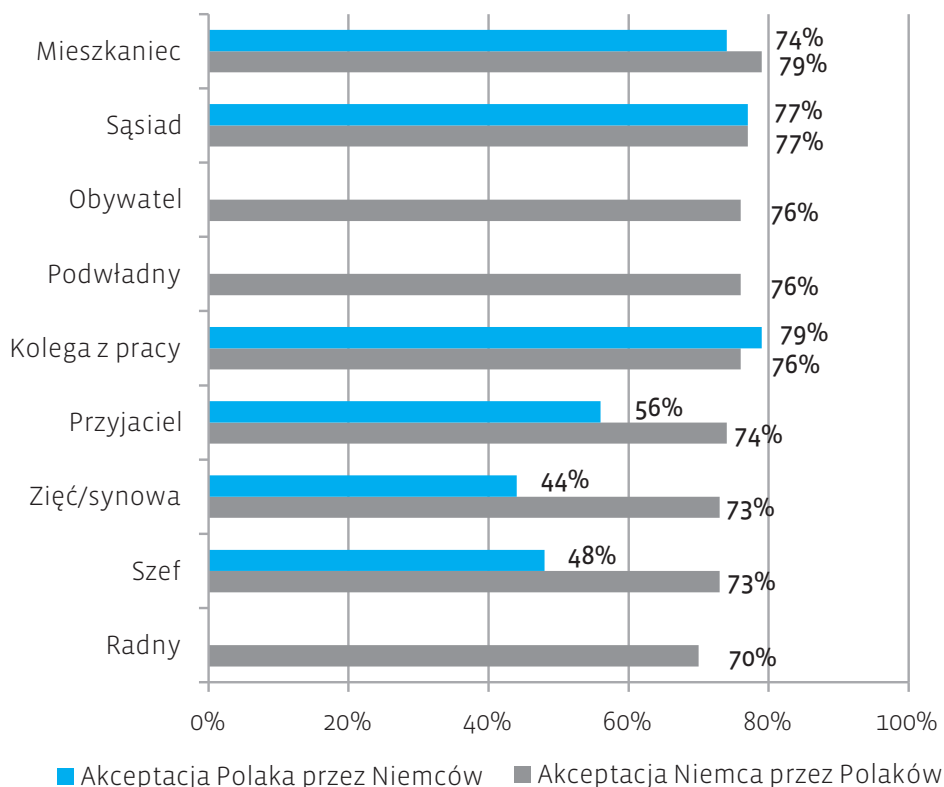
6. Wzajemna akceptacja

Polacy akceptują Niemców we wszystkich rolach społecznych a poziom tej akceptacji jest wysoki. Polacy nie mają nic przeciwko Niemcom zarówno w bardziej neutralnych rolach, jak sąsiada czy mieszkańca, jak i w potencjalnych bardziej emocjonalnych i osobistych, np. przyjaciela czy członka rodziny lub w roli zależnej, np. szefa czy radnego.

Ten wysoki poziom akceptacji może charakteryzować nową postawę – mimo wzrostu ksenofobii i generalnej niechęci do obcych integracja europejska, która zbliża społeczeństwa Unii Europejskiej, ma dobry wpływ na postawy Polaków. W odniesieniu do Niemców, tradycyjnie uważanych za naród agresorów, dystans się zmniejsza.

Poziom akceptacji Polaków przez Niemców jest różny, ale znacznie góruje nad brakiem akceptacji. Akceptacja ról polegających na bliższych kontaktach osobistych jest wyraźnie niższa niż rolach neutralnych i niż po stronie polskiej. Wy tłumaczenia dla takiej tendencji można szukać w niemieckim doświadczeniu codziennego funkcjonowania wśród wielu obcokrajowców w miejscu pracy czy zamieszkania, dlatego Niemcy nie mają problemu we współżyciu także z Polakami. Ponadto Polacy często nie wyróżniają się w niemieckim społeczeństwie, co powoduje, że w neutralnych rolach mogą być niezauważalni lub postrzegani jako dobrze dopasowani do otoczenia, czyli niewywołujący niechęci.

Wykres 18.
Wzajemna akceptacja
Polaków i Niemców
w wybranych rolach
społecznych – odpowiedzi
z 2016 r.

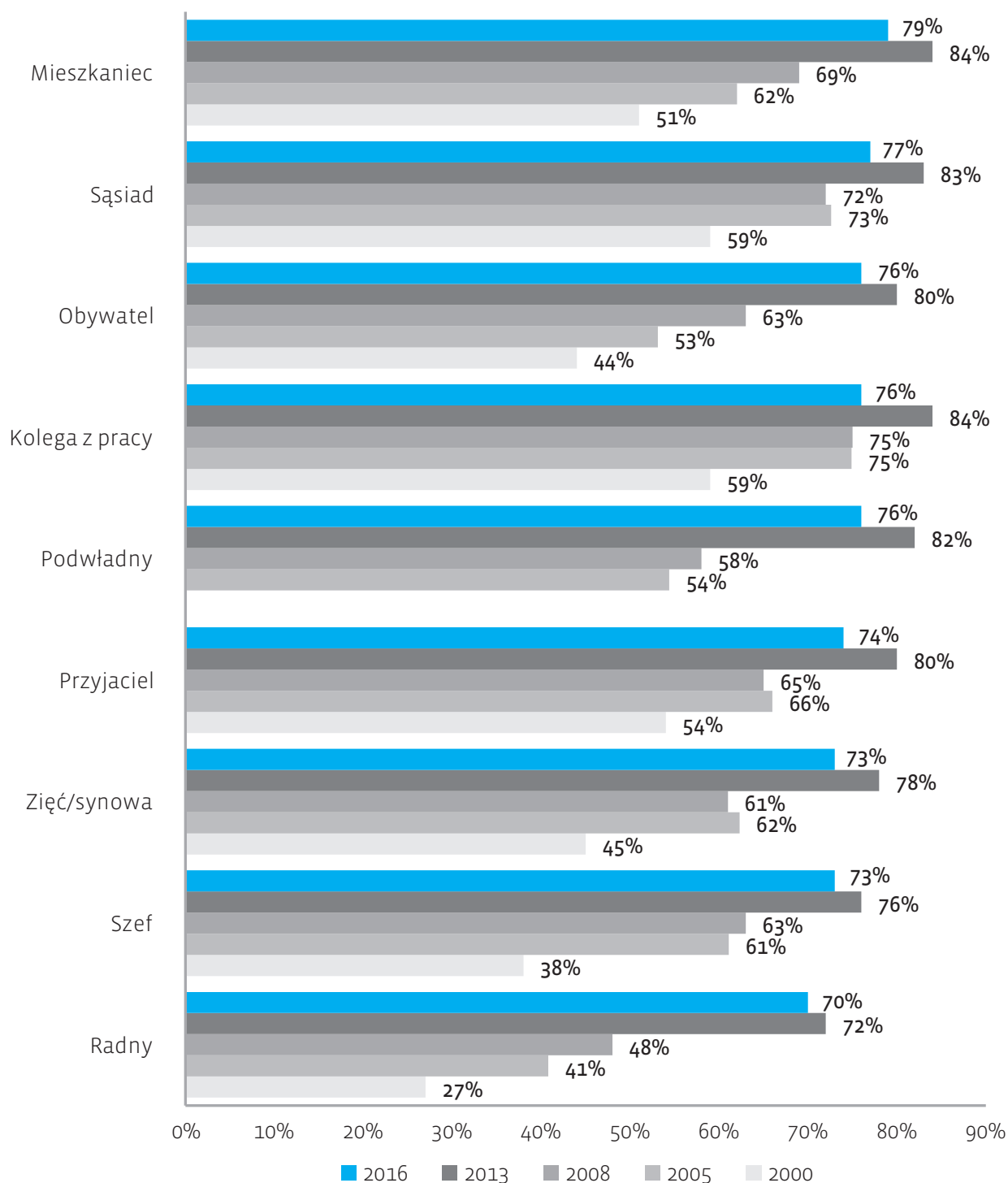
Na wykresie przedstawiono odsetek odpowiedzi twierdzących.

Pytanie: Czy zgodziłby się Pan(i), aby Niemiec (Polak): zamieszkał w Polsce (Niemczech) na stałe, był Pana(i) najbliższym sąsiadem, otrzymał polskie (niemieckie) obywatelstwo, był Pana(i) podwładnym, pracował razem z Panem(ią), wszedł do grona pańskich bliskich przyjaciół, stał się członkiem Pana(i) rodziny przez małżeństwo z Pana(i) dziećmi,, kierował firmą, w której Pan(i) pracuje, należał do rady miejskiej w Pana(i) mieście.

Dodatkowe

- ▶ Akceptacja Niemców przez Polaków na przestrzeni lat

Akceptacja Niemca w różnych rolach społecznych przez Polaków jest wysoka. Od 2000 roku notuje się jej wyraźny wzrost. W ostatnich trzech latach jednak nieznacznie spadła. Największy spadek widać w roli kolegi z pracy (8 punktów procentowych), podwładnego, przyjaciela i sąsiada (po 6 punktów procentowych).

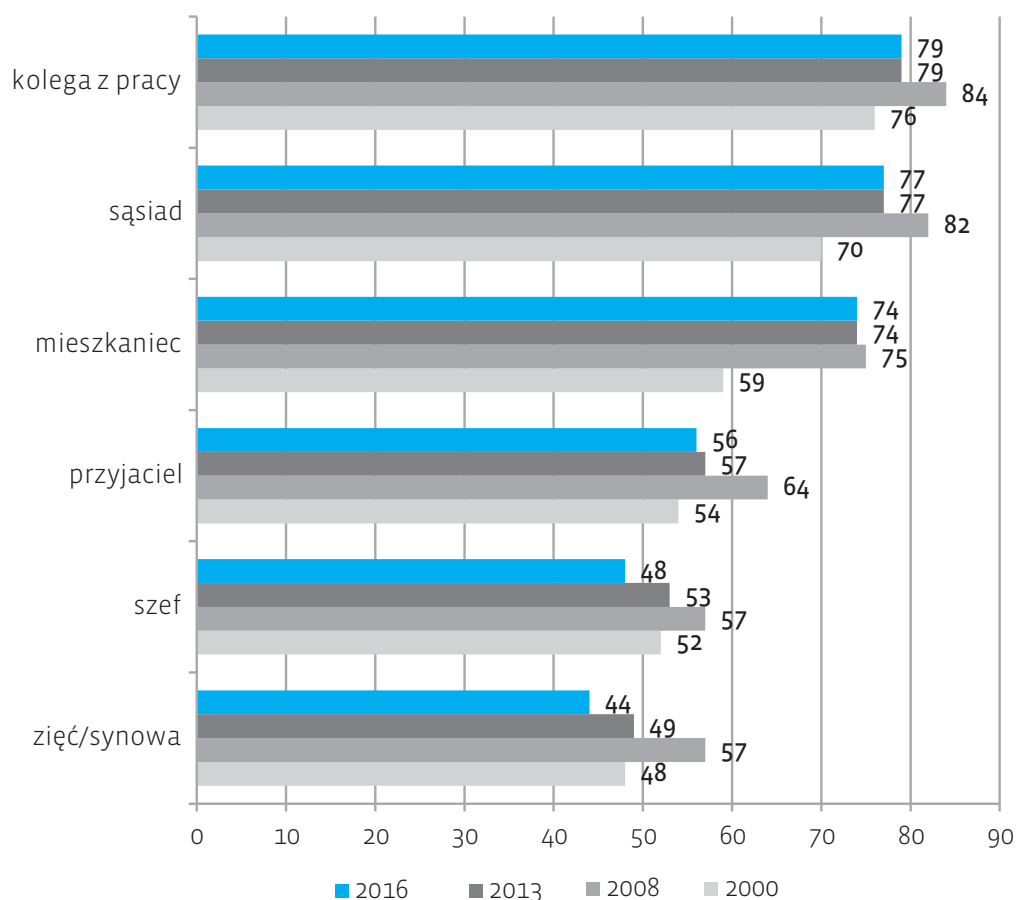

► Akceptacja Polaków przez Niemców na przestrzeni lat

Akceptacja Polaków przez Niemców również rosła, jednak w dynamice zmian są pewne różnice. Niemcy akceptują Polaków szczególnie chętnie w bardziej neutralnych rolach, takich jak kolega z pracy, mieszkaniec czy sąsiad. Ich stosunek do ról Polaków nie zmieniał się w ostatnich latach. W rolach

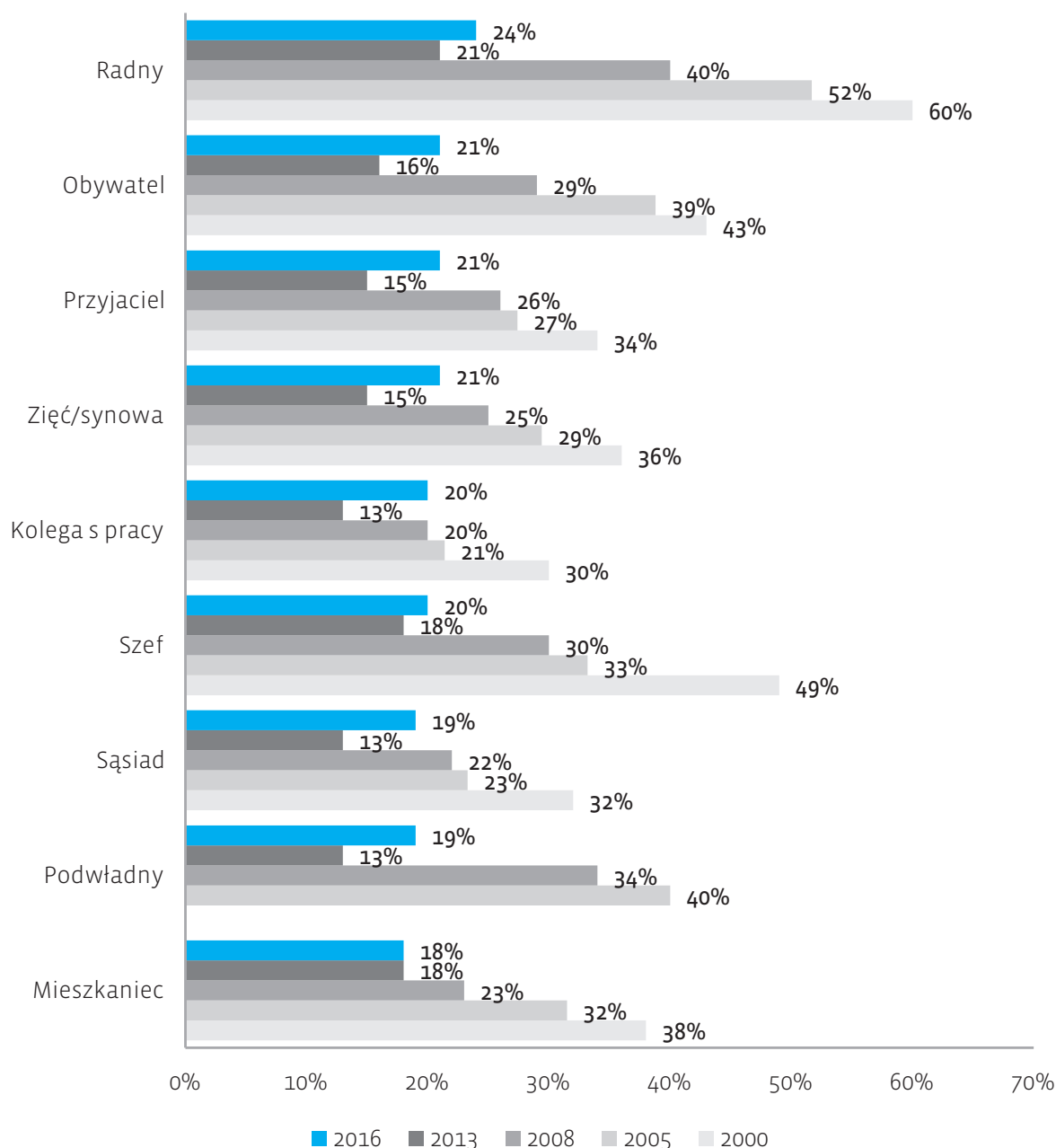
Wykres 19.
Poziom akceptacji
Niemców przez Polaków
w różnych rolach
społecznych – odpowiedzi
z lat 2000, 2005, 2008,
2013 i 2016

związanych z większą bliskością lub zależnością, jak zięć, synowa czy szef akceptacja ta jest wyraźnie niższa i od 2013 roku nieznacznie spadła.

► Brak akceptacji Niemców przez Polaków na przestrzeni lat

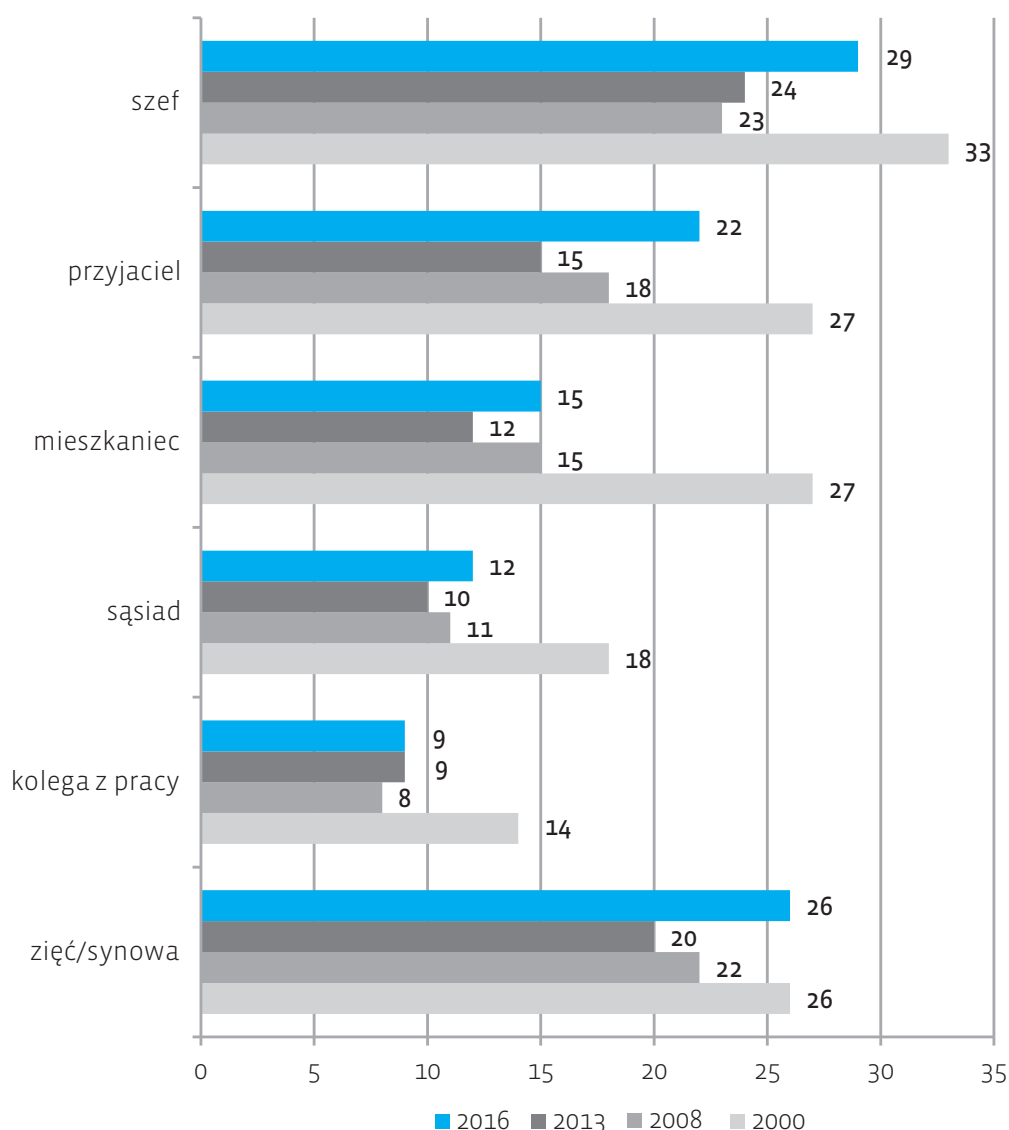
Skalę zmian w poziomie akceptacji można bardzo wyraźnie zaobserwować, porównując spadek odsetek Polaków niechętnych Niemcom w różnych rolach społecznych. Od 2000 roku zmiany te były czasami ponad dwukrotne, w ostatnich trzech latach poziom braku akceptacji jednak nieznacznie wzrósł.

Niemcy rzadziej byli niechętni Polakom w różnych rolach społecznych niż Polacy Niemcom. Odsetek negatywnych odpowiedzi spadał od 2000 roku. W 2016 roku wobec poprzednich badań odnotowuje się ponowny jego wzrost, jednak tylko w stosunku do Polaka jako potencjalnego członka rodziny wartości z 2000 i 2016 roku się zrównały.

Wykres 21.
Poziom brak akceptacji
Niemców przez Polaków
w różnych rolach
społecznych – odpowiedzi
z lat 2000, 2005, 2008,
2013 i 2016

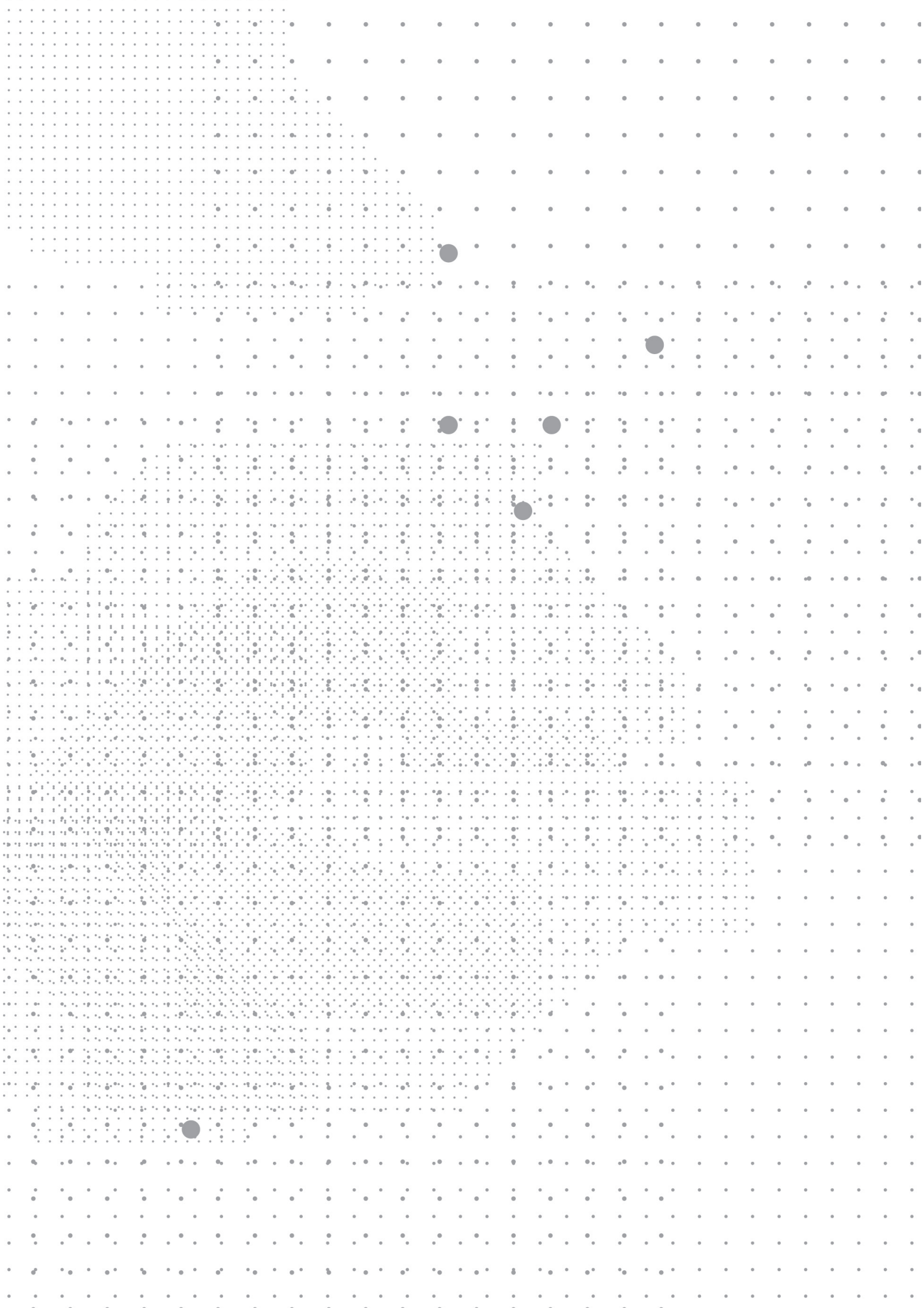
Wykres 22.
Poziom braku akceptacji
Polaków przez Niemców
w różnych rolach
społecznych – odpowiedzi
z lat 2000, 2006, 2008,
2013 i 2016

► Czynniki wpływające na odpowiedzi

- **Różnice społeczno-demograficzne nie wpływają znacząco na opinie Polaków o Niemcach.** W akceptacji Niemca w roli: podwładnego, szefa, kolegi z pracy, sąsiada i przyjaciela wyróżniają się trzydziestolatkowie. W większości ról częściej niż mieszkańcy innych regionów akceptują Niemców osoby z południowo-zachodniego regionu Polski. Najbardziej niechętni Niemcom we wszystkich rolach są najslabiej wykształceni Polacy.
- Odwiedziny w Niemczech nie dzielą Polaków w otwartości na Niemca w takich rolach społecznych, jak: mieszkaniec, sąsiad, współpracownik, podwładny czy szef. Natomiast różnice są widoczne w pytaniach polityczno-rodzinnych: o obywatelstwo i radnego oraz o przyjaciela czy członka rodziny.

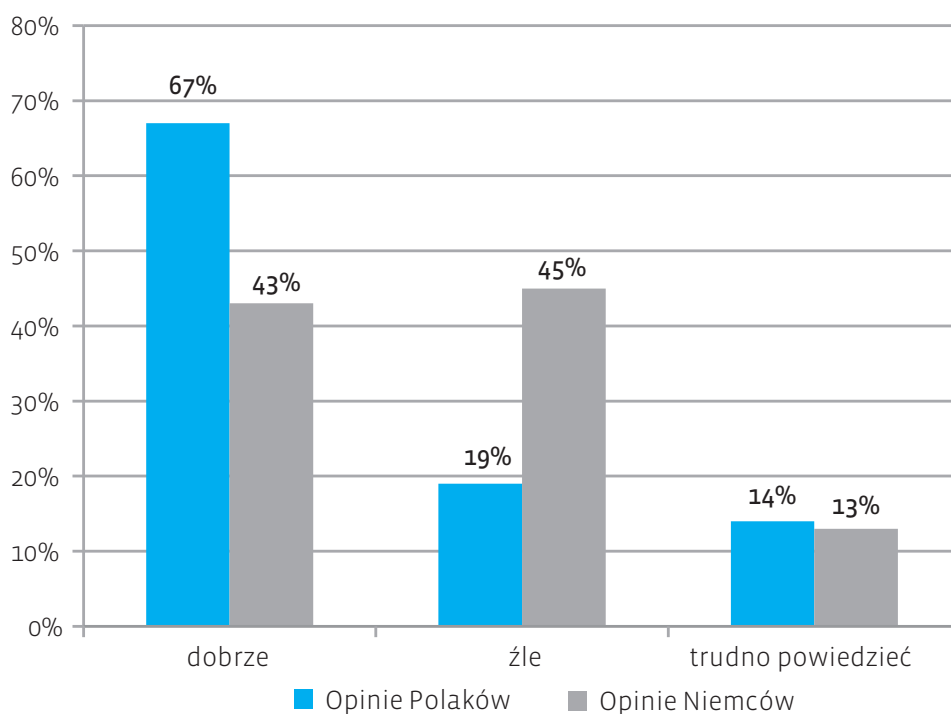
- Niemcy z landów zachodnich chętniej niż mieszkańcy landów wschodnich zaakceptowaliby Polaka jako mieszkańca. Wynikać to może z tego, że (poza Berlinem) to właśnie w landach zachodnich jest szczególnie wielu Polaków. W innych ocenach różnice nie są istotne. Na stopień akceptacji nie wpływa też wiek ankietowanych Niemców.
- Dostrzegalne są natomiast równice w akceptacji Polaków przez Niemców jako mieszkańców, sąsiadów, szefów, przyjaciół czy członków rodzin w zależności od stopnia edukacji – wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia rośnie akceptacja Polaków w tych rolach.

7. Ocena stanu wzajemnych relacji

Ponad dwie trzecie **Polaków pozytywnie ocenia stan stosunków polsko-niemieckich**. **Niemcy** są w swoich opiniach natomiast bardzo **podzieleni** – prawie połowa z nich uważa, że stan tych relacji jest dobry, podobny odsetek uważa, że jest zły.

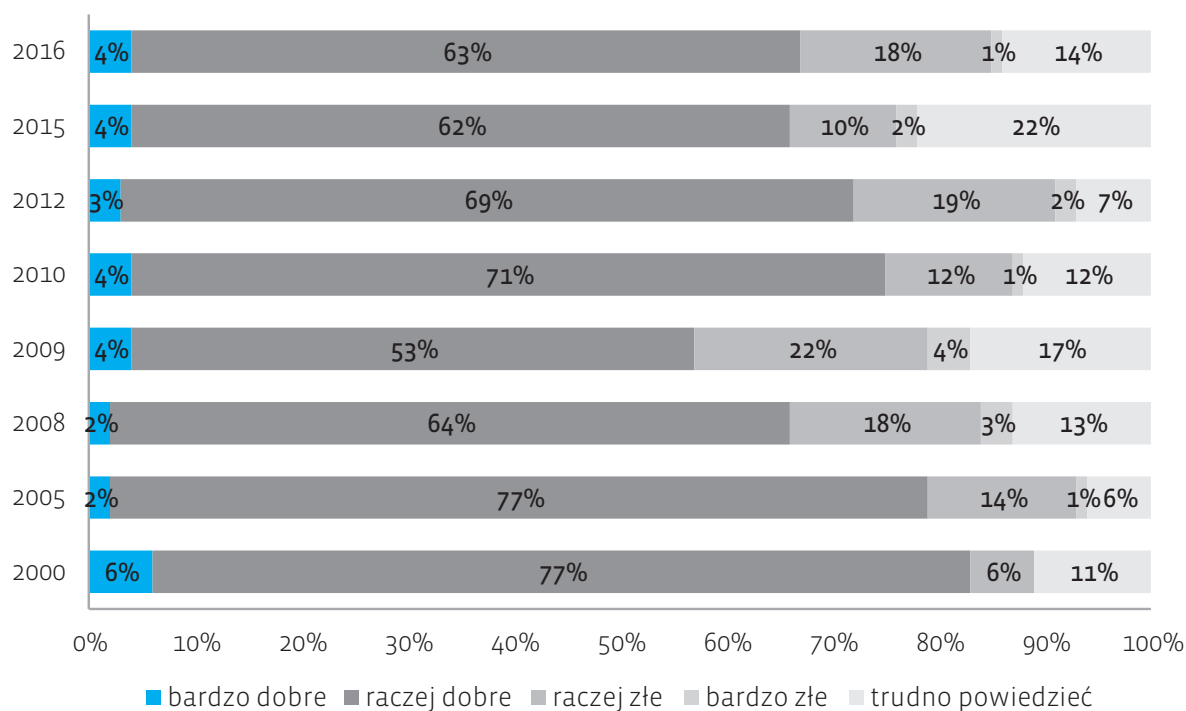
Wykres 23.
Polska i niemiecka ocena
stanu stosunków polsko-
niemieckich – odpowiedzi
z 2016 r.

Na wykresie zsumowane odpowiedzi „bardzo dobrze” i „raczej dobrze” oraz „raczej źle” i „bardzo źle”.

*Pytanie: Jak, Pana(i) zdaniem, układają się stosunki między Niemcami i Polską?
Bardzo dobrze, raczej dobrze, raczej źle, bardzo źle.*

► Ocena stanu relacji przez Polaków na przestrzeni lat

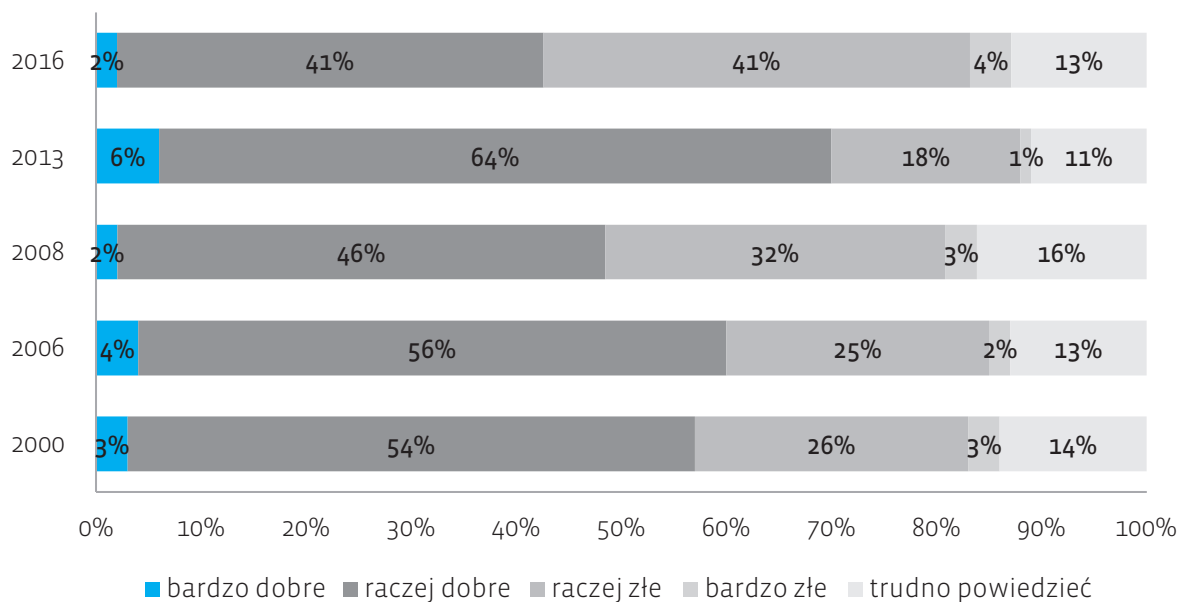
Polacy od lat pozytywnie oceniają stan stosunków polsko-niemieckich. Odsetek badanych, którzy mają w 2016 roku dobrą opinię o tych relacjach, nie zmienił się w porównaniu z 2015 rokiem. Wzrosła jednak liczba Polaków oceniających stan stosunków źle. Między rokiem 2012 a 2015 doszło do spadku ocen pozytywnych, ale również negatywnych – wówczas bardzo wzrosła liczebność grupy osób nieumiejących odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 24.
Polska ocena stanu
stosunków polsko-
niemieckich – odpowiedzi
z lat 2000, 2005, 2008,
2009, 2010, 2012, 2015
i 2016

► Ocena stanu relacji przez Niemców na przestrzeni lat

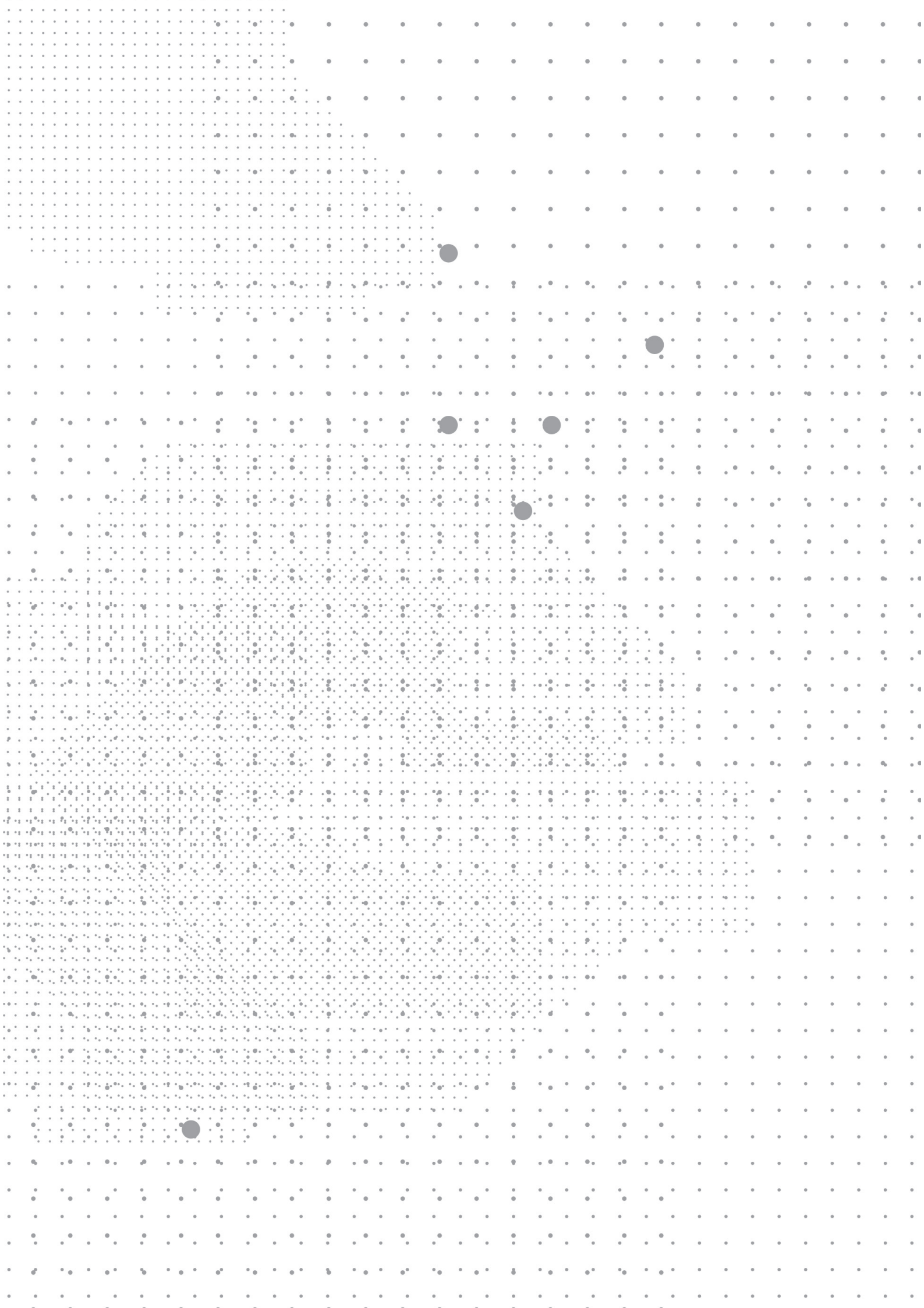
Obecne oceny stanu stosunków polsko-niemieckich przez Niemców są nie tylko zdecydowanie gorsze niż ich opinie z 2013 roku, ale osiągają poziom najgorszy od 2000 roku, kiedy zaczęto prowadzić te badania.

Wykres 25.
Niemiecka ocena stanu
stosunków polsko-
niemieckich – odpowiedzi
z lat 2000, 2006, 2008,
2013 i 2016

Czynniki wpływające na odpowiedzi

- Mieszkańcy południowo-zachodniego regionu Polski stosunkowo częściej są przekonani o dobrym stanie stosunków polsko-niemieckich niż Polacy z innych regionów. Najgorzej oceniają te relacje osoby z północno-zachodniej części Polski.
- **W Niemczech pozytywne oceny relacji polsko-niemieckich rosną wraz z wiekiem badanych.** Może to być skutkiem doświadczenia i wieloletnich obserwacji. Najstarsze pokolenia pamiętają tragiczne wydarzenia i skomplikowane wzajemne stosunki. Na tym tle nawet problemy, które są odbierane jako poważne wyzwanie dla relacji, nie wywołują negatywnych opinii.
- Mieszkańcy landów wschodnich lepiej oceniają stosunki polsko-niemieckie niż osoby z landów zachodnich.
- **Im częściej Niemcy odwiedzają Polskę, tym częściej oceniają stosunki jako dobre.** Osoby regularnie przyjeżdżające do Polski nie mają także problemu w udzieleniu odpowiedzi na to pytanie – w tej grupie wszyscy odpowiedzieli.
- Polskie odpowiedzi nie zależą od odwiedzin w Niemczech.

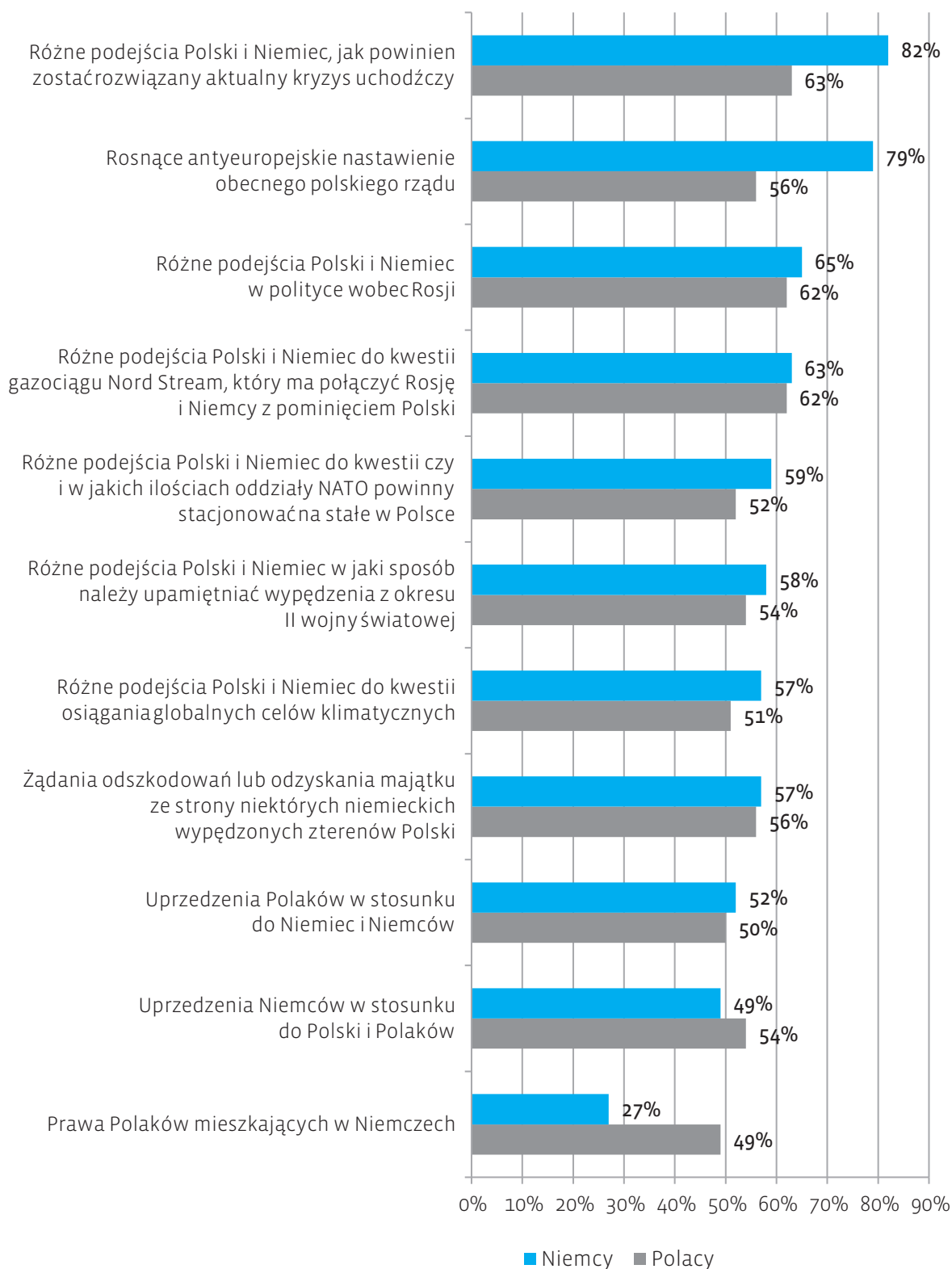

Polacy i Niemcy podobnie postrzegają najważniejsze problemy w relacjach polsko-niemieckich; hierarchia tych wyzwań jest bardzo podobna. Jedyne w trzech z jedenastu kwestii różnice w odpowiedziach są znaczne.

Za **najważniejszy obecnie problem** we wzajemnych stosunkach oba społeczeństwa uznają różne podejścia Polski i Niemiec do rozwiązania **kryzysu uchodźczego**. Kiedy jednak o powadze tego problemu przekonana jest zdecydowana większość niemieckich badanych – 82%, to w Polsce wartość ta osiąga 63%. Podobnie Polacy rzadziej niż Niemcy uznają, że problemem dla relacji jest rosnące antyeuropejskie nastawienie polskiego rządu (56% do 79%).

Zarówno Polacy, jak i Niemcy za istotne problemy uważają różnice w polityce wobec Rosji czy budowę gazociągu Nord Stream. Zgodność panuje także w ocenie kwestii historycznych jako problematycznych – odsetki odpowiedzi są bardzo zbliżone.

Różnice występują w ocenie problemu we wzajemnych relacjach, jakim są **prawa Polaków mieszkających w Niemczech**. Podczas gdy kwestia ta jest bardzo często podnoszona w kontekście stosunków z Niemcami przez prawicowe elity polityczne w Polsce, to w Niemczech nie jest to temat, o którym się słyszy. Można więc przypuszczać, że niemieccy badani nie zawsze w pełni zdawali sobie sprawę, o jakie sporne kwestie może konkretnie chodzić.

Wykres 26.
Problemy w relacjach
polsko-niemieckich
w ocenie Polaków
i Niemców – odpowiedzi
z 2016 r.

Na wykresie zsumowano odsetek odpowiedzi: „poważny problem w stosunkach polsko-niemieckich” oraz „problem w stosunkach polsko-niemieckich”

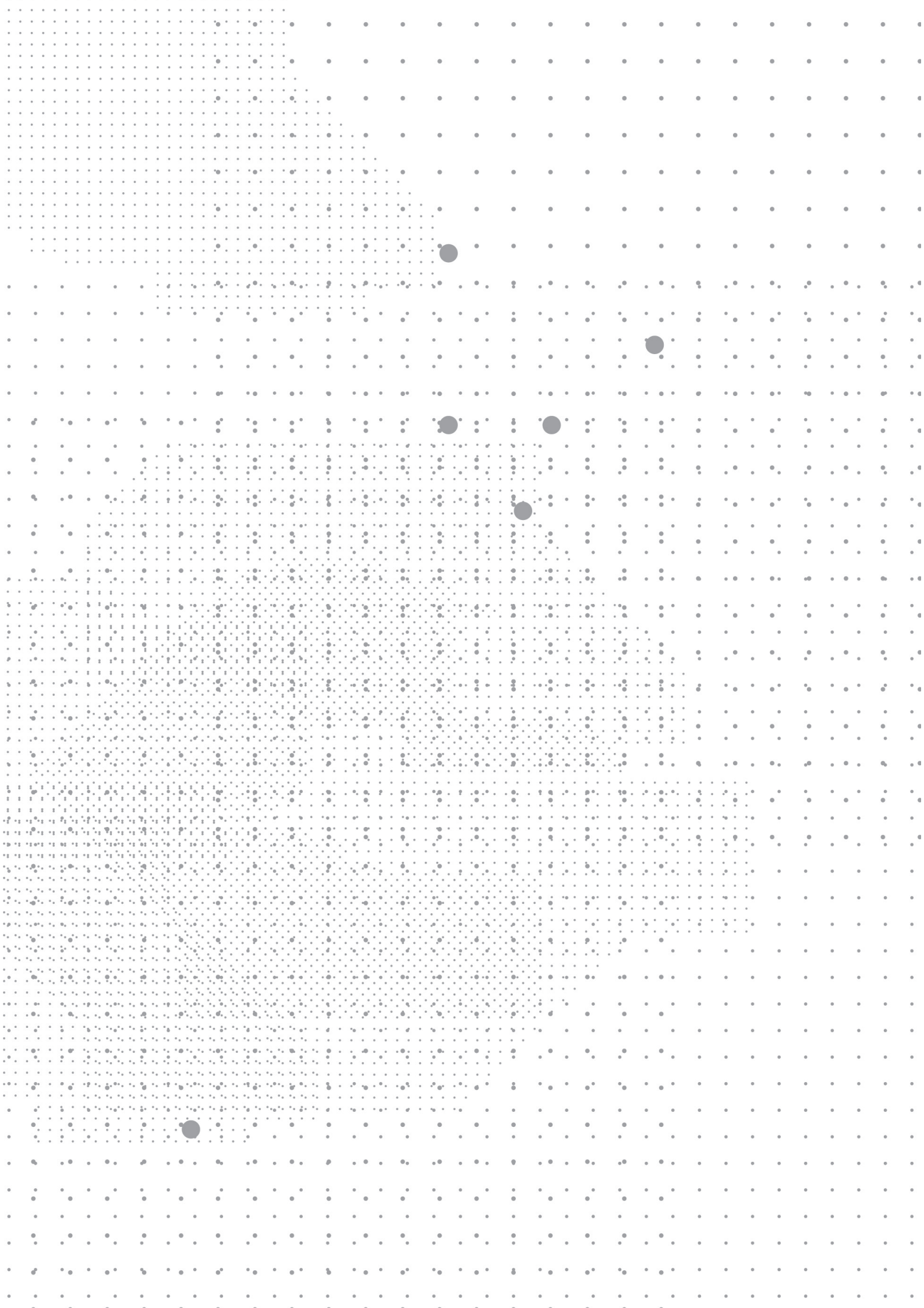
Pytanie: Poniższe tematy są wymieniane jako problemy w stosunkach polsko-niemieckich. Co Pan(i) o nich sądzi? Proszę zaznaczyć na skali od 1 do 4, gdzie 4 oznacza „poważny problem w stosunkach polsko-niemieckich”, a 1 – „żaden problem w stosunkach polsko-niemieckich”, wskazując, na ile dany problem jest faktycznie problemem we wzajemnych relacjach.

- ▶ Ocena problemów w stosunkach polsko-niemieckich przez Polaków na przestrzeni lat
 - W lutym **2015 roku** wśród różnych problemów w stosunkach polsko-niemieckich – jednakże przy inaczej sformułowanym pytaniu (spośród potencjalnych problemów z podobnej listy respondenci mogli wskazać maksymalnie trzy odpowiedzi) – Polacy najczęściej wymieniali **różnice w polityce wobec Rosji**, w dalszej kolejności: nieufność części polskiej opinii publicznej i polityków wobec Niemiec, prawa Polaków mieszkających w Niemczech, spory o upamiętnienie wypędzonych, dążenie niektórych przedwojennych niemieckich właścicieli do odzyskania majątków pozostawionych w Polsce, rozbieżności w polityce energetycznej. Wówczas nie pytano jeszcze o kryzys uchodźczy, gdyż nie był on jeszcze widoczny. W odniesieniu do danych z 2010 roku odnotowano w 2015 zmianę, polegającą na wyraźnym spadku wskazań, jako na problem, na kwestię upamiętnienia wypędzonych i dążenia niektórych wypędzonych do odzyskania majątków.
 - W Niemczech pytanie o postrzegane problemy zadane zostało po raz pierwszy.
 - Czynniki wpływające na odpowiedzi Trudno jednoznacznie wskazać wymieniane problemy, które byłyby zauważalne szczególnie często przez jakąś konkretną grupę badanych. Przykładowo w Polsce najmłodsza grupa Polaków nie ocenia żadnej z wymienionej kwestii jako poważny problem, ale stosunkowo najczęściej twierdzi, że żądania odszkodowań lub zwrotu majątku przez część niemieckich wypędzonych są problemem niewielkim. W pozostałych grupach odwrotne przekonanie nie przeważa jednak w sposób zauważalny. Podobnie najmłodszy nie sądzi, aby upamiętnienie wypędzonych było problemem (uznają je jedynie za niewielki problem), ale z kolei wśród trzydziestolatków i osób powyżej 60. roku życia opinia ta już się statystycznie wyróżnia, choć i oni nie uznają jej za poważny problem. Za niewielki problem najmłodszy badani uznają też różnice w polityce wobec Rosji oraz różne podejścia w osiągnięciu celów klimatycznych.
 - Najstarsi Polacy żadnego problemu nie widzą tylko w różnych podejściach w osiągnięciu celów klimatycznych, żadnej kwestii nie przypisują jednak kluczowego znaczenia negatywnego dla relacji z Niemcami.

Problem	15-29 lat	30-39 lat	40-49 lat	50-59 lat	60 i więcej lat
Prawa Polaków mieszkających w Niemczech			++	-	+
Uprzedzenia Niemców w stosunku do Polski i Polaków				++	
Uprzedzenia Polaków w stosunku do Niemiec i Niemców					+
Żądania odszkodowań lub odzyskania majątku ze strony niektórych niemieckich wypędzonych z terenów Polski		+			
Różne podejścia Polski i Niemiec do kwestii osiągnięcia globalnych celów klimatycznych			++	++	+
Różne podejścia Polski i Niemiec do sposobu upamiętniania wypędzenia z okresu II wojny światowej		+	-		+
Różne podejścia Polski i Niemiec do kwestii czy i w jakich ilościach oddziały NATO powinny stacjonować na stałe w Polsce		+	++	++	
Różne podejścia Polski i Niemiec do gazociągu Nord Stream, który ma połączyć Rosję i Niemcy z pominięciem Polski			++		
Różne podejścia Polski i Niemiec w polityce wobec Rosji				++	
Rosnące antyeuropejskie nastawienie obecnego polskiego rządu			++		
Różne podejścia Polski i Niemiec do rozwiązania aktualnego kryzysu uchodźczego					

Tabela 6.
Problemy wskazywane
jako poważne lub żadne
przez poszczególne grupy
wiekowe

- W Niemczech wraz z wiekiem rośnie przekonanie, że kwestia upamiętnienia wypędzeń oraz żądania niektórych wypędzonych odszkodowań czy odzyskania majątku są poważnymi problemami. Poza tymi kwestiami nie dostrzega się istotnych różnic pomiędzy badanymi w zależności od wieku.
- Polacy, którzy gorzej oceniają stan stosunków polsko-niemieckich, częściej uznają wymienione kwestie jako (poważne) problemy niż osoby wystawiające relacjom dobre noty. Podobna tendencja obserwowana jest w Niemczech. Tam, jednocześnie, wymienione kwestie częściej uznają za poważne problemy także osoby, które nie potrafiły ocenić stanu stosunków polsko-niemieckich – mimo trudności w wyrażaniu opinii widzą oni w tych relacjach problemy.

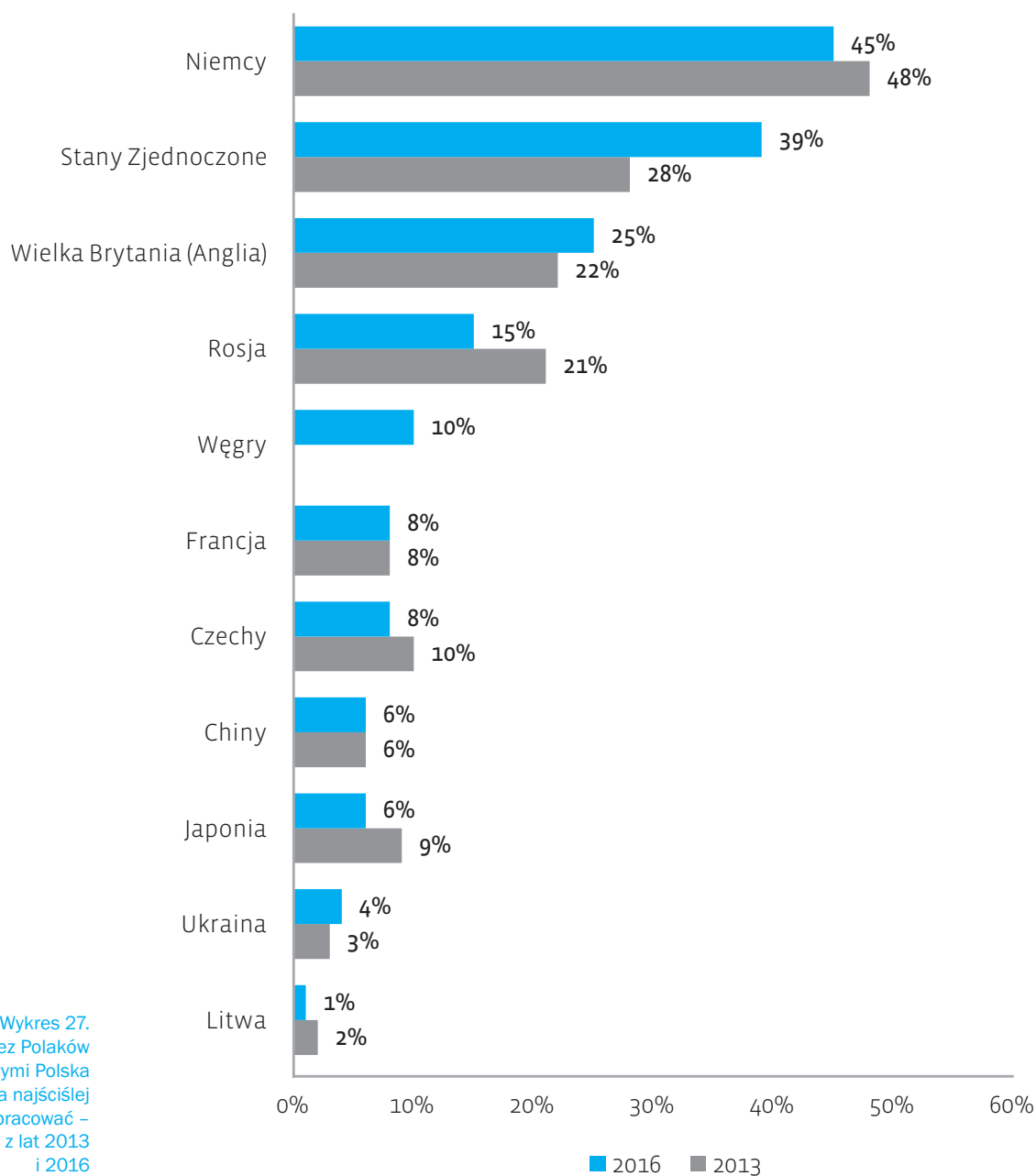

Polacy od lat uważają Niemcy za najważniejszego partnera, czyli za kraj, z którym Polska powinna ściśle współpracować. Tradycyjnie na drugim miejscu są Stany Zjednoczone, a następnie Wielka Brytania. Kraje Międzymorza, z którymi obecny polski rząd chce uściślać współpracę, nie są wskazywane w czołówce, lecz co najwyżej przez co dziesiątego badanego.

W Niemczech hierarchia najbardziej pożądanых partnerów jest tradycyjnie otwierana przez Francję. Za nią plasuje się Holandia i Stany Zjednoczone.

► Preferowani partnerzy dla Polski w opinii Polaków

W ostatnich trzech latach w Polsce wzrosło poparcie społeczeństwa dla ściślejszej współpracy ze Stanami Zjednoczonymi (o 11 punktów procentowych) oraz, na granicy błędu statystycznego – z Wielką Brytanią. Spadło poparcie dla kooperacji z Rosją, na granicy błędu statystycznego także z Niemcami, Czechami i Japonią.

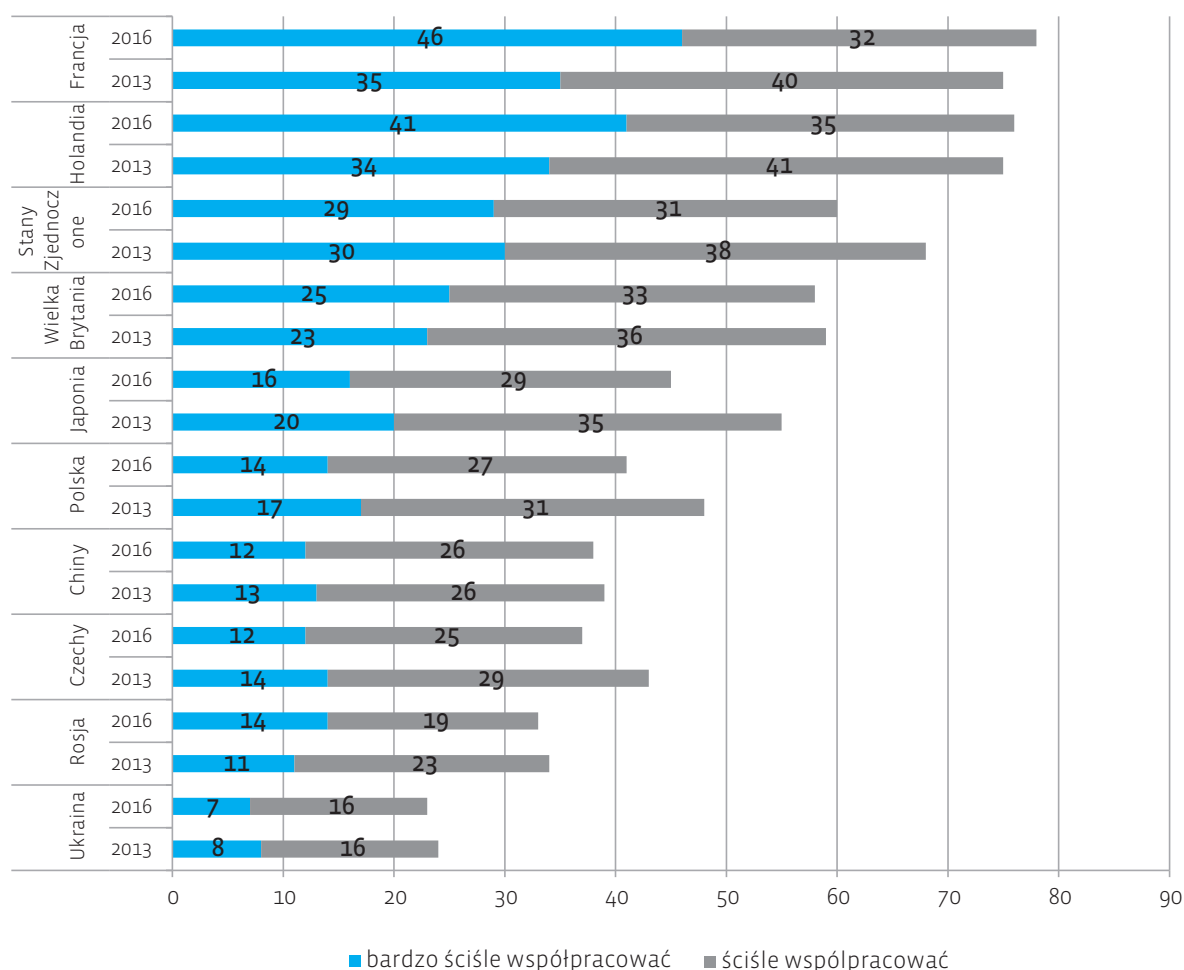
Na wykresie zsumowany odsetek badanych, który wskazał dany kraj

Pytanie: Z którymi państwami z tej listy Polska powinna, Pana(i) zdaniem, najściślej współpracować? Proszę wskazać nie więcej niż dwa z nich..

► Preferowani partnerzy dla Niemiec w opinii Niemców

Za państwa, z którymi ich kraj powinien ściśle współpracować, Niemcy tradycyjnie uznają Francję i Holandię – odsetek badanych, którzy popierają bardzo ścisłą współpracę z tymi krajami, wzrósł w porównaniu z 2013 rokiem

w pierwszym wypadku o 11 a drugim – o 7 punktów procentowych. Na trzecim miejscu plasują się Stany Zjednoczone, jednak odsetek osób, które na nie wskazały tego państwa, spadł. Stabilnie za istotnego partnera uznawana jest także Wielka Brytania.

Wykres 28.
Wybrane kraje, z którymi
Niemcy powinni najściślej
współpracować –
odpowiedzi z lat 2013
i 2016

Pytanie: Jak ściśle, Pana(i) zdaniem, Niemcy powinny współpracować z tymi krajami? Proszę wybrać odpowiedź ze skali, gdzie 1 oznacza „bardzo ściśle współpracować”, a 5 – „w ogóle nie współpracować”. Pozostałe cyfry służą do wyrażenia opinii pośrednich.

Czynniki wpływające na odpowiedzi

- Polacy, którzy byli w Niemczech, częściej wskazują ten kraj jako ważnego partnera. Czynią też tak osoby z wyższym wykształceniem oraz mieszkańcy regionu centralno-środkowego Polski.
- Polscy respondenci, wskazując na dwa kraje, z którymi Polska powinna najściślej współpracować, najczęściej wybierali parę Niemcy i Stany Zjednoczone (16,5% badanych), następnie: Niemcy i Rosja (12%) oraz Stany Zjednoczone i Wielka Brytania (9,5%) i Niemcy i Wielka Brytania

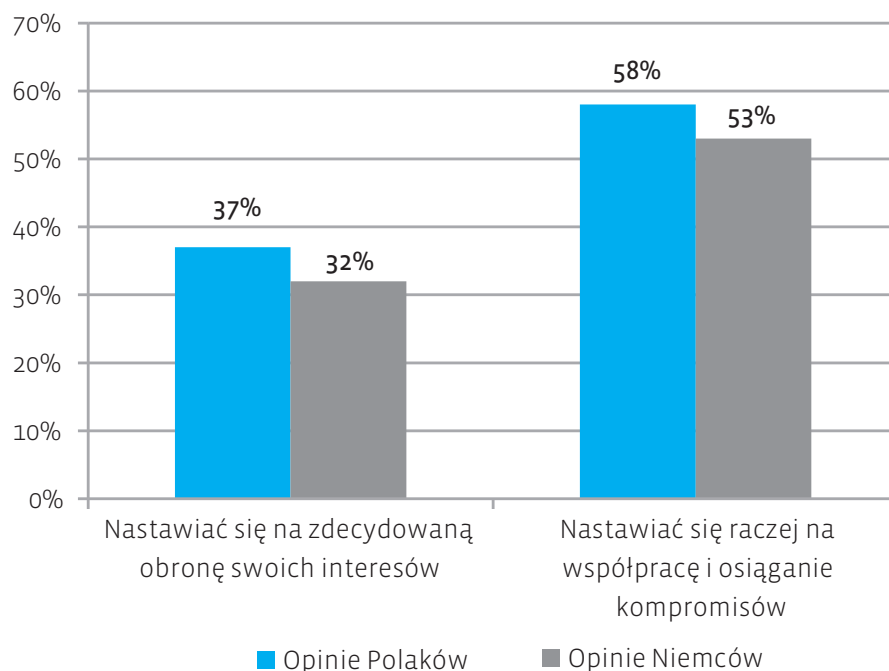
(9%). Parę krajów grupy wyszehradzkiej, Czechy i Węgry wskazało niecałe 2% ankietowanych.

- Wskazania, jak silnie Niemcy powinny współpracować z danym krajem, w większości przypadków zależą od tego, czy respondent zamieszkuje tereny byłych Niemiec Zachodnich czy Wschodnich. Za ściślejszą kooperacją z Polską, Czechami, Rosją i Ukrainą opowiadają się statystycznie częściej mieszkańcy Niemiec Wschodnich niż Zachodnich. Podobna tendencja zauważalna była w 2013 roku. Osoby z Niemiec Zachodnich natomiast stosunkowo częściej wskazują Francję czy Holandię (w 2013 roku różnice te nie były istotne). Różnice ze względu na miejsce zamieszkania respondenta nie występują w relacjach z Wielką Brytanią i Stanami Zjednoczonymi.
- Wskazywanie Niemiec jako ważnego partnera przez Polaków występuje częściej wśród badanych, którzy mają lepsze opinie o Niemczech jako państwie. Podobne związki (lepsza ocena Niemiec, częstsze wskazywanie na konieczność silnej współpracy) występują jednak przy wybieraniu kooperacji z Wielką Brytanią, USA, Czechami, Chinami i Węgrami. Niemcy specjalnie nie wyróżniają się na tym tle, dlatego trudno jednoznacznie stwierdzić, że w tym wypadku to pozytywny wizerunek kraju wpływa na chęć głębszej współpracy. Pozytywne związki obserwuje się natomiast między poczuciem sympatii do niemieckiego społeczeństwa a popieraniem kooperacji – im większa sympatia, tym większe poparcie. Nie można natomiast ustalić podobnych zależności między oceną stosunków polsko-niemieckich a opowiadaniem się za ściślejszą współpracą z powodu dużej liczebności badanych oceniających dobrze wzajemne relacje.

10. Obrona własnych interesów czy dążenie do kompromisów?

Polacy i Niemcy są zgodni, że kształtując relacje z krajem sąsiada, ich państwo powinno nastawiać się raczej na współpracę i osiągnięcie kompromisów niż na zdecydowaną obronę swoich interesów. W obu krajach uważa tak większość badanych.

Wykres 29.
Ocena Polaków i Niemców,
czym kierować powinien
się kraj w kształtowaniu
stosunków z krajem
sąsiada – odpowiedzi
z 2016 r.

Pytanie: Czy Pana(i) kraj w swoich stosunkach z Polską (Niemcami) powinien przede wszystkim: nastawiać się na zdecydowaną obronę swoich interesów, nastawiać się raczej na współpracę i osiągnięcie kompromisów?

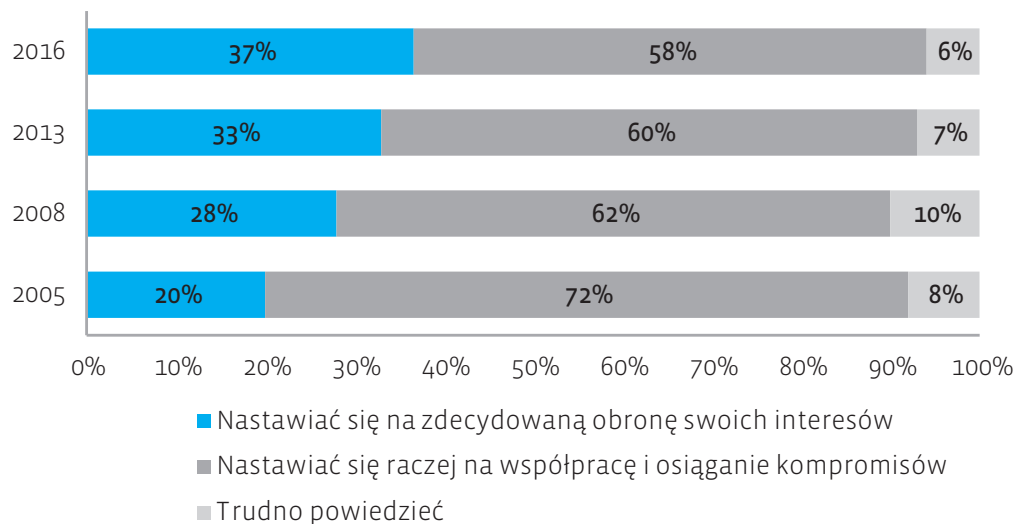
► Oceny Polaków na przestrzeni lat

Odsetek Polaków, którzy opowiadają się za dążeniem do kompromisu i współpracą **regularnie jednak spada**, a powiększa się grupa tych, którzy sądzą, że należy zdecydowanie bronić własnych interesów.

Wzrost przekonania o konieczności obrony własnych interesów wynikać może poniekąd z coraz większego przekonania Polaków, że Polska jest równym z Niemcami podmiotem na arenie politycznej i warto dbać o swoje interesy, gdyż czynią tak wszystkie kraje Unii Europejskiej. Jednak hasło obrony interesów odzwierciedlać może także ciągle istniejące kompleksy, a nie wy-

zbywanie się ich. Ponadto wzrost odsetka osób opowiadających się za obroną interesów Polski wynikać może z retoryki niektórych członków polskiej klasy politycznej – obecnej w dyskursie już od kilku lat, nawołującej do obrony polskich interesów, zwłaszcza wskazującej na konieczność „powstania z kolan” w relacjach z zachodnim sąsiadem.

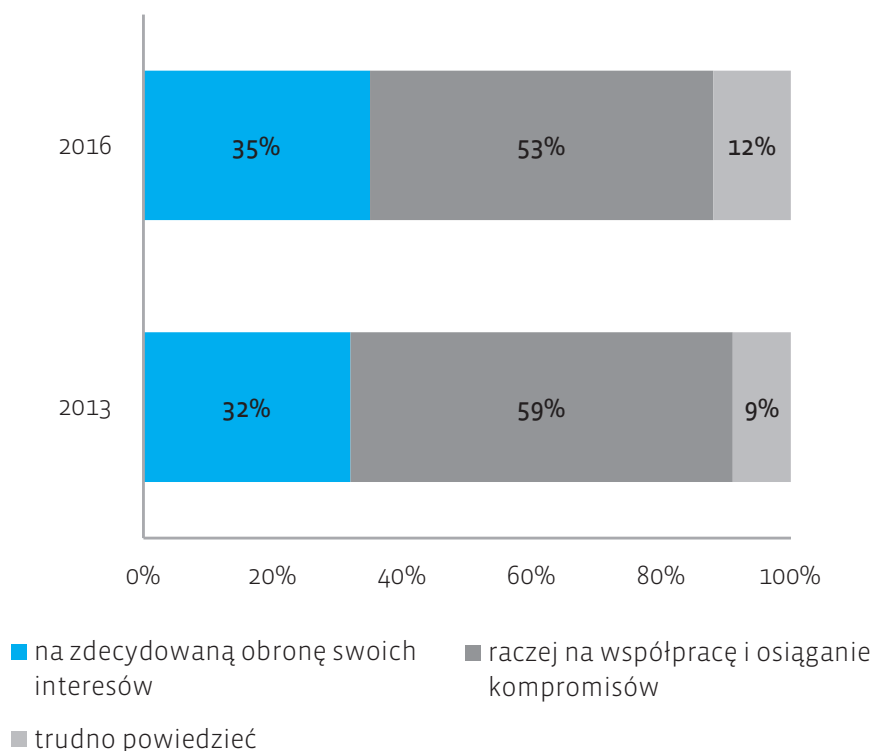
Wykres 30.
Ocena Polaków, czym kierować powinna się Polska w kształtowaniu stosunków z Niemcami – odpowiedzi z lat 2005, 2008, 2013 i 2016

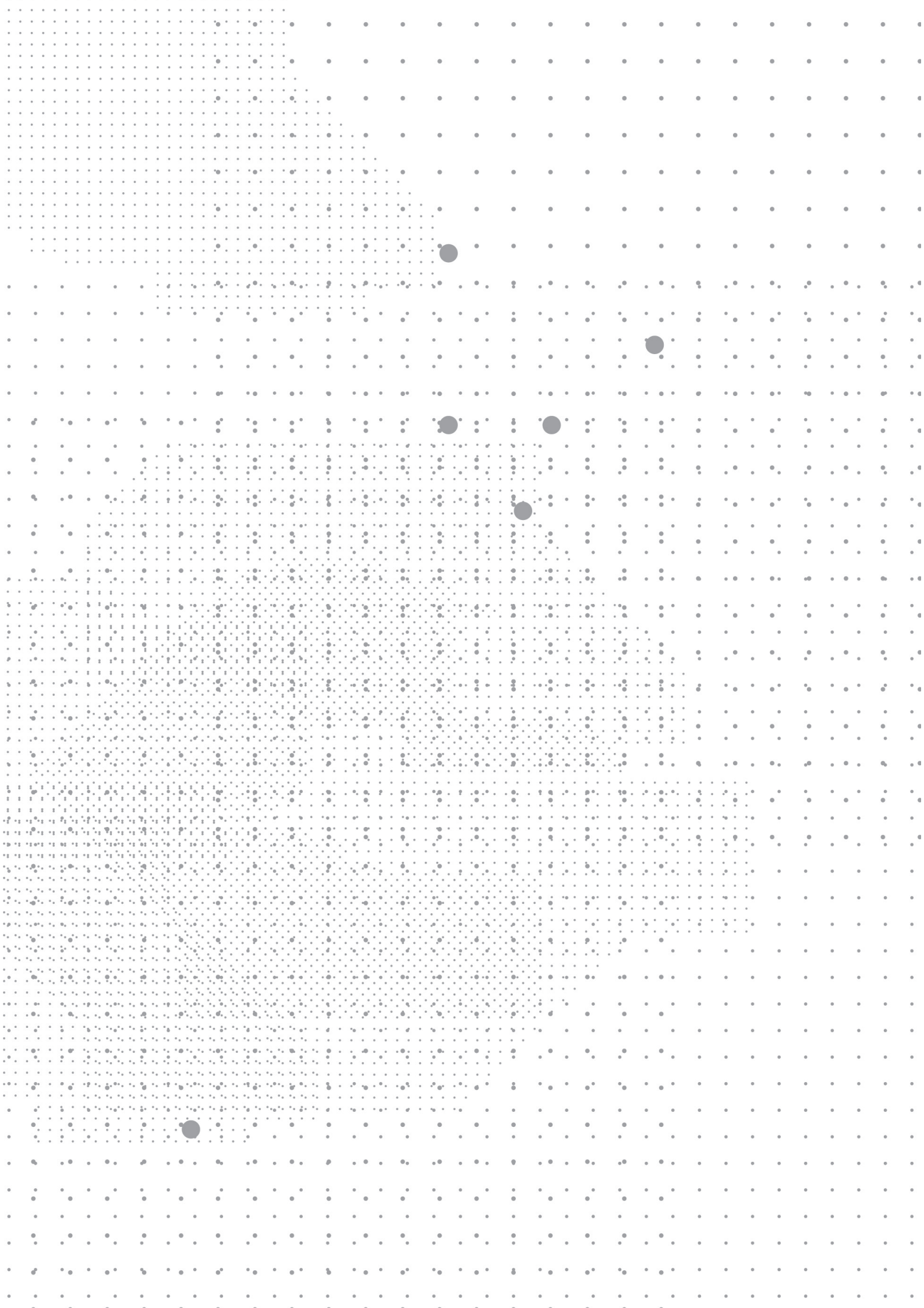
► Oceny Niemców na przestrzeni lat

W Niemczech **przekonanie o konieczności zawierania kompromisów i współpracy spadło**, wzrosła natomiast liczebność grupy respondentów, która preferuje w relacjach z Polską obronę własnych interesów.

Wykres 31.
Ocena Niemców, na co powinny nastawić się Niemcy w kształtowaniu stosunków z Polską – odpowiedzi z 2016 r.

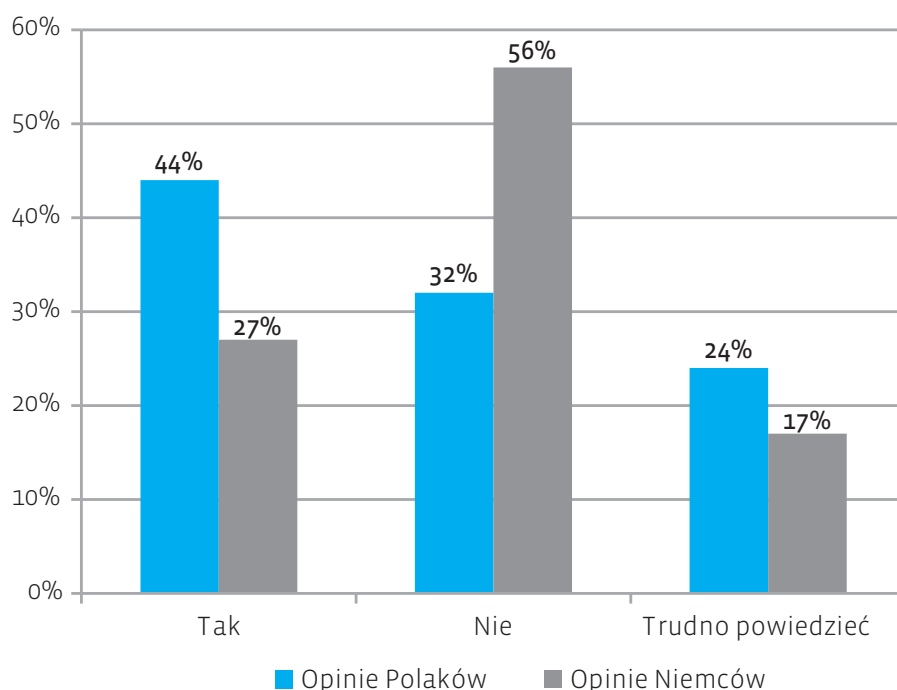
- Czynniki wpływające na odpowiedzi Za współpracą opowiadają się statystycznie częściej Polacy z wyższym wykształceniem i pracownicy umysłowi.
- W Niemczech stosunkowo najczęściej za współpracą opowiadają się najmłodszy i najstarsi badani. Podziały na landy wschodnie i zachodnie nie odgrywają natomiast roli.
- Mniej zwolenników zdecydowanej obrony polskich interesów, więcej natomiast nastawionych na współpracę z Niemcami jest wśród Polaków, którzy odwiedzili Niemcy.
- Polacy, jak i Niemcy, którzy opowiadają się za osiągnięciem kompromisów, częściej pozytywnie oceniają stan stosunków polsko-niemieckich, rzadziej zaś wskazują na wymienione w badaniu kwestie jako na problem we wzajemnych relacjach.

11. Polski rząd jako wiarygodny partner w Unii Europejskiej. Wiarygodny partner?

Aktualne europejskie doniesienia medialne są bardzo krytyczne wobec obecnego polskiego rządu. Stawia to pytanie, jak oceniają ten rząd obywatele Unii Europejskiej. Większość Niemców nie postrzega obecnego polskiego rządu jako wiarygodnego partnera w Unii Europejskiej. Grupa niemieckich badanych jest dwukrotnie większa od grupy respondentów w Polsce, którzy podzielają tę opinię.

Wykres 32.
Ocenę Polaków i Niemców
o obecnym polskim
rządzie jako wiarygodnym
partnerze w Unii
Europejskiej. Odpowiedzi
z 2016 r.

Pytanie: Czy obecny polski rząd, biorąc pod uwagę rosnące różnice zdań na temat przyjmowania uchodźców, przyszłości Europy czy europejskich wartości, nadal jest wiarygodnym partnerem w Unii Europejskiej?

► Czynniki wpływające na odpowiedzi

- O tym, że obecny polski rząd nadal pozostaje wiarygodnym partnerem dla Niemiec przekonani są statystycznie najczęściej w Polsce właściciele firm i kadra kierownicza.
- W Niemczech różnice między poszczególnymi grupami nie odgrywają znacznej roli, przy czym młodzi ludzie stosunkowo często nie umieją odpowiedzieć na to pytanie.

- Niemcy odwiedzający Polskę, zwłaszcza regularnie, są częściej przekonani, że obecny polski rząd jest wiarygodnym partnerem dla Niemiec. Podobnie lepszą ocenę polskiemu rządowi wystawiają osoby lepiej oceniające sytuację w Polsce czy polskie cechy charakteru.
- Polacy, jak i Niemcy, którzy uznają obecny polski rząd za wiarygodnego partnera w UE, częściej niż pozostali oceniają stan stosunków polsko-niemieckich jako dobry oraz rzadziej uznają wymienione problemy jako poważne w relacjach polsko-niemieckich.